

ORGAN SOCIJALISTIČKOG SAVEZA RADNOG NARODA OPĆINE ŠIBENIK

693-694

GOD XIV — BROJ 693 — CIJENA 40 DINARA

LIST IZLAZI SRIJEDOM

ŠIBENIK, 31. PROSINCA 1965. GODINE

Svojim čitaocima
i suradnicima
čestitamo
Novu godinu

Na ovu 1966. novogodišnju noć svatko će od nas uživati na svoj način, radovati se kako najbolje može i uživati u krugu rodbine, prijatelja, znanaca, u proštoriji nekog društva, u kući ili hotelu. Ali ipak će to biti slavlje svih nas — na ovu našu 1966. novogodišnju noć

snimio: J. ČELAR

Rekli su nam da nismo dovoljno suvremeni i hrabri. Evo našeg odgovora...

Nagrade učenicima

U nekoliko brojeva naš list je objavljivao literarne priloge učenika osnovnih i srednjih škola — onih u kojima rade literarne družine. Shodno tome, »Šibenski list« je donio prozne i pjesničke priloge svih pet osnovnih škola u Šibeniku i Šibenske

dimnazijske. Priloge koji su tiskani u našem listu pratilo je poseban žiri, koji je na kraju i donio odluku o najboljoj literarnoj sekcijskoj i dodijelio tri pojedinačne nagrade.

Prema mišljenju članova žirija, prva nagrada pripala je učenici

Gimnazije ERIKI BARANOVIĆ za pjesmu »Crno cvijeće«. Drugu nagradu dobio je učenik II osnovne škole NENAD JAKSEVIĆ za prozni prilog »Stabla borova«. Treća nagrada pripala je JAGODI BUMBER, učenici Gimnazije, za pjesmu »Prva mladost«.

Žiri je imao zadatku da donese odluku i o najboljim literarnim sekcijskim prilozima. Prema mišljenju žirija, najbolju literarnu sekcijsku među osnovnim školama ima II osnovna škola. Najbolju srednjoškolsku literarnu družinu ima šibenska gimnazija.

Učenici čiji su radovi nagrađeni dobit će od redakcije »Šibenskog lista« na poklon vrijedne knjige, dok će članovi literarnih družina Gimnazije i II osnovne škole biti pretplaćeni na »ŠIBENSKI LIST«.

Prilizi literarne sekcijske šibenske Gimnazije objavljeni su u »Šibenskom listu« od 27. studenog 1965., a radovi literarne družine II osnovne škole u »Šibenskom listu« od 8. prosinca 1965. godine.

U narednom broju »ŠIBENSKOG LISTA« donijet ćemo prozne i pjesničke priloge nagrađenih literarnih sekcijskih priloga.

NOVOGODIŠNJA JELKA

Radi stalne brige i povećanih napora koje ulažu organi Saobraćajne milicije na održavanju cestovnog saobraćaja u mnogim gradovima naše zemlje, u povodu Nove godine, na važnijim raskrsnicama organiziraju se tradicionalni pozdravi i čestitke uz uručenje poklona službenicima Saobraćajne milicije, u znak zahvalnosti i priznanja za njihov napor i odgovoran posao koji s uspjehom obavljaju. I u Šibeniku će, na glavnoj raskrsnici, na Poljani maršala Tita, biti postavljena svečano ukrašena novogodišnja jelka, poput ove koju prikazuje naša slika od prije godinu dana.

Kad humorista izgubi slovo »h«, taj gubitak ne prijavljuje Ured za izgubljene stvari. Jer: zna se, slovo nije stvar od neke posebne vrijednosti. To je stvar od smisla.

Ni čovjek nije stvar. On je bice (to se uči još u prvim razredima osnovne škole). Ipak, ja znam čovjeka koji je poslije novogodišnjih praznika došao lično u Ured za izgubljene stvari. I pitao:

— Moliću lijepo-hik, da li se moja osoba nalazi, hik kod vas, hik...

Službenik zinuo kao da hoće progutati najveći komunalni problem...

— Dobro, hik, šta se vas trojica meni smijete, a?

— Čovječe, ovđe sam samo ja. Gdgje ti vidiš trojicu?

— Hahahaha, hi, vi ste pijani, hahaha...

Službenik Ureda za izgubljene stvari se brzo snašao:

— Moment, samo moment i ja ču vas donijeti. Zapravo, pogledat

ću da li ste među izgubljenim stvarima. Prijekajte. Sjednite.

Izgubljeni čovjek je sjeo (čitaj naslonio se) na stolicu i, bože mi prosti, zakjunao...

— Evo vas čovječe. Ovdje ste u ovom zamotuljku. Uzmite se i podite s mirom. Ravno kući — reče službenik Ureda za izgubljene stvari.

Čovjek uze zamotuljak, to jest sebe — i ode.

Dode kući, otvor zamotuljak i ugleda spasonosnu sadržinu. Vazu s rasolom. Mislići da je neko dobro piće, ispije do dna i — nade se!

BROJ TRINAEST

Naše društvo je napredno.

U našem društvu nema mjesto praznovjerju. Ako netko kaže: nesretan sam jer mi je preko puta prošla crna mačka, mi napredni elementi ovoga društva kažemo za nj da je praznovjeran.

Upravo, praznovjerni elementi!

I broj trinaest se smatra nesretnim brojem.

Nikada taj broj nije bio nesretniji nego pred kraj prosinca 1965.

Oho, šta to znači?

Pa nismo ili niste dobili trinaestu plaču.

Sušta kontradiktornost.

NIKICA MARINKOVIĆ

Braj trinaest je odjednom baksuzan, a sada odjednom kukamo za trinaestom plaćom.

Napredni elementi našega društva se uopće ne uznenimaju zbog te činjenice, Jer: oni tom pišljivom broju ne daju ama baš nikavu važnost.

Za čistoću nauke i socijalističkog morala napredni elementi nemaju nikakve veze s nesretnim brojevima.

— Prodaješ nam rog za svjeće. Pa mi ne slavimo 1. april, nego

1. januar — Novu godinu.

Ua, pseudočudorede!

Zivjela Kasa uzajamne pomoći!

NOVI, NOVA, NOVO...

Pridjevi su riječi koje označuju kakvo je nešto, čije je nešto i od čega je nešto:

Neka mi zahvale pučkoškolci i neobrazovani referenti s visokim osobnim dohodcima!

Da njihova hvala bude s razlogom, iznijet ću im tri jednostavna primjera na pripjevu nova, novi, novo...

— Mi dočekujemo novu godinu.

Kako će je tko dočekati, to me se savršeno ne tiče. Ja ne radim u statistici.

— Od Nove godine novi dinar.

Zna se: sto prema jedan. (Branko Čopić bi rekao jedan za sve ili tako nešto.) Ipak: jedan, ali vrijedan!

— Za Novu godinu kupio sam novo odijelo.

Cini mi se u prodavaonici »Beko«. Uostalom: svaki šesti (prije mjesec dana svaki sedmi) Jugoslaven nosi odijelo te beogradске firme.

NOVOGODIŠNJI KOKTEL

Rasol i ostalo

Svi ovi primjeri su u prosjeku. Kao (još jedan primjer) što radnik tvornice »Pap Pavle-Siljak« i radnik u »Električar« imaju prosječno 80 tisuća plaća. (Onaj u Skradinu prima oko 20 tisuća i zahvaljujući prosjeku: standard mu je prilično visok).

KONVENCIONALNOST

Čestitanje Nove godine spada u pristojnost, obavezu, znak pažnje, a ponajviše u konvencionalnost. Kupio sam stotinjak čestitki i uputio ih poslovnim prijateljima, običnim prijateljima, znancima i onima koji su (čestitanjem) upozorili da i na njih moram potrošiti neki dinar. Crtirat će vam nekoliko čestitaka s lijepim željama što sam ih uputio:

Trgovini: Veliku maržu i bilo kakvu branšu!

»Električar«: Najveći mogući broj rasvjetljenih mjesta!

Kazalištu: Sijaset sunca za ugodnu šetnju!

Općini: Budžet velik poput najvećeg nebodera!

»Rivijeri«: Da se most ne izgradi!

»Zelenilu«: Sazrijevanje!

Školama: Ogrevanje do proljeća!

Turističkom savezu: Smisao za turizam!

Novinarima: Dozvolu za nošenja oružja!

I tako dalje...

A da: onima koji se u toku novogodišnjih praznika izgube — želim da ne završe u Uredu za izgubljene stvari. Bit će im najbolje da prije nabave izvjesne količine rasola. Tako se neće izlagati neugodnostima.

Prije upotrebe nije potrebno promučkati. Može se pitati da mile volje, iako liječnik drugačije ne preporuči.

E, pa SRETNO!

Još jedna godina u razvoju privrednog i društvenog života naše zemlje je prošla, godina ispunjena značajnim aktivnostima na svim poljima djelovanja, a posebno u radu vijeća Savezne skupštine i sabora. Ta aktivnost osobito je intenzivirana nakon donošenja privredne reforme. I upravo o tim djelatnostima i o odrazu reforme na naš cjelokupni privredni i društveni život razgovarali smo sa nekim zastupnicima saveznih i republičkih vijeća za područje Šibenske općine.

Kada je riječ o društvenom upravljanju u skupštinskom sistemu, može se zapaziti da, u određenim relacijama, još uvek nije dovoljno ostvaren utjecaj radnih ljudi i radnih organizacija na politiku općinske skupštine, Sabora i Savezne skupštine. Radnih organizacija.

Da li nam o tome možete nešto reći?

U odgovoru na to vaše pitanje prije svega riječ može biti samo o ostvarivanju utjecaja radnih ljudi, građana i radnih organizacija na politiku predstavnika organa od radničkog savjeta do skupština društveno-političkih zajednica, od općine do Saveza, u okviru sadašnjeg stanja odnosno sadašnjih propisa (Ustav i ostali) i društveno-političkih smjernica, koje su osobito istaknute u VIII Kongresu SKJ.

Budući da je riječ o procesu na koji neminovno djeluju objektivni i subjektivni činiovi, to su svjesne društvene snage dužne da požljivo prate i djeluju da utjecaj radnih ljudi i radnih organizacija na politiku svih predstavnika organa bude ostvarivan u skladu s društvenim propisima i smjernicama. Iz dosljedno provođene prakse razvijati će se rješenja za daljnje razvijanje društvenog samoupravljanja. Birokratsko-etički i tehničko-socijalni shvaćanja vuku na jačanje državnog i tehničkog aparata i njegovog odlučivanja, ukratko na jačanje države u tom smislu, a ona demografska gotovo na njezenje i uloge države, koja je neophodan i važan čimilac u prelaznom periodu, i uloge predstavnika organa i njihovog autoriteta. Protiv svih tih shvaćanja i težnja najuspješnije se možemo boriti samo ako odlučno razvijamo društveno samoupravljanje. To je sve opće poznato, ali se ujedno i ponekad gubi iz vida, pa i to kada ponudje unosi kolebanje i nervozu u našu primu na razvijanju društvenog samoupravljanja.

Naravno, negdje se utjecaj radnih ljudi i radnih organizacija na politiku općinske skupštine ostvaruje bolje, a negdje se u tom zaostaje. Slažem se s tvrdnjom, koja je izražena u Tezama Glavnog odbora SSRN Hrvatske da »na politiku općinskih skupština... još uvek nije dovoljno ostvaren utjecaj radnih ljudi, radnih organizacija...«. To se tu kaže i za Sabor u određenim relacijama. Smatram da to vrijedi i za čitavu našu zemlju, a u određenim relacijama i za Saveznu skupštinu. Rekao bih da je to velikim dijelom i zbog subjektivnih slabosti. Pri tom svakako treba imati u vidu da je položaj republike, a pogotovo Saveza drukčiji od položaja općine. U općini se radni čovjek, građanin neposredno pojavljuje kao upravljač (sastanak kolektiva radne organizacije, radnički savjet i njegovi organi, zbog birača, izbori i referendum, skupštine općine so vijećima, savjetima i komisijama, društveno-političke organizacije i udruženja). U Republici i Savezu ta neposrednost je daleko manja. Naročito Savez vrši i određene istaknute funkcije države. Zato se i mora upotrebiti izraz »u određenim relacijama«, kada raspravljam o republici i Savezu.

Još donekle nedovoljan utjecaj radnih ljudi i radnih organizacija na politiku skupština društveno-političkih zajednica nipošto ne znači da su one zloga togu donosile loše odluke. Riječ je prvenstveno o tome da od odluka tih organa treba da dolazi pod još većim utjecajem radnih ljudi i radnih organizacija, javnosti, i da su time one i bolje i jače. U skladu s Ustavom SFRJ skupštine društveno-političkih zajednica sve više poduzimaju mjeru da utjecaj javnosti na njihove odluke bude veći. Znamo na koji način djeluju društveno samoupravljanje u općini, pa stoga želimo istaknuti samo neke elemente samoupravnog djelovanja saveznih i republičkih skupština. Tu je javna rasprava o prijedlozima zakona koje treba donijeti osnivanje skupštinskih komisija radi boljeg i neposrednijeg uvida u stanje i probleme pojedinih područja društvene djelatnosti u suradnji s političko-izvršnim organima skupštine i s upravom; rasprave u odborima, vijeća skupštine uz sudjelovanje predstavnika interesiranih strana, i tome

JOSIP NINIĆ, zastupnik u Republičkom vijeću Sabora: MJESNE ZAJEDNICE ...

Iako su mjesne zajednice, kao važan oblik u razvijanju komunalne samouprave, osnovane na našem području, one još uvek nisu naše pravo mjesto, odnosno njihovo djelovanje gotovo se i ne osjeća. Koji su razlozi za takvo stanje?

— Statutom Skupštine općine Šibenik, koji je donesen prije dvije godine, predviđeno je da se na našoj općini formira dvanaest mjesnih zajednica, i to dvije u gradu, a deset u većim mjestima. To ne znači da su zatvorena vrata i ostalim mjestima da ih formiraju, ukoliko to žele sami birači. Za ostala mesta Statutom je predviđeno da u njima djeluju savjeti mesta i naselja. Prema tome, obe te institucije treba gledati jedinstveno kao dio samouprave građana u ostvarivanju zadatka od općeg i pojedinačnog interesa.

Ne bih se mogao potpuno složiti s tim da se mjesne zajednice, te savjeti mesta i naselja gotovo i ne osjećaju. Tačno je to da su one formirane, ali se još nisu do kraja organizaciono sredile. Potrebno je da se još donesu statuti mjesnih zajednica i da se formiraju razna pomoćna tijela, itd. Međutim, sve akcije koje se odvijaju u našim mjestima organiziraju se sada putem mjesnih zajednica kao samoupravnih tijela građana. To ne znači, kako sam naprijed naveo, da su one potpuno aktivne. Do tega cilja očekuju nas još mnogi zadaci koje trebamo riješiti.

Veoma su raznoliki razlozi da se te institucije dosad nisu razvile do najvišeg stupnja. Prvo, brojne diskusije i neshvaćanja uloge i mesta mjesnih zajednica kod pojedinačnih i kod društveno-političkih organizacija. Mnogi, također, smatraju da bez unaprijed osiguranih finansijskih sredstava ne može biti

sredstva na mjesne zajednice, što je dosad osigurava budžetom, radi rješenja nekih komunalnih problema.

Ukoliko tako stvari postavimo, a upravo tako smo dosad i radili, smatram da će mjesne zajednice na našoj općini naći svoje mjesto kao samoupravna tijela građana.

Formiranje mjesnih zajednica u Šibeniku predstavlja zasad poseban problem. Medutim, i pored niza neriješenih pitanja — smatram da bismo preko zborova birača trebali prići njihovu formiranju.

Možete li nam nešto reći o položaju Skupštine općine nakon uvođenja novih privrednih mjeru i kakav će one odraz imati u društvenom životu komune?

— Poznato je da se budžet Skupštine općine već nekoliko godina nalazi u vrlo teškoj situaciji, te da već tri godine uzastopice pokazuje deficit. Razlozi su za to različiti i smatram da su dobro poznati našoj javnosti, pa prema tome nema potrebe da ih spominjem, tim više što smo putem skupovima Socijalističkog saveza to građanima i objasnili. Međutim, teška budžetska situacija je posljive privredne reforme još više potencirana, jer su smanjeni dobiti iz osobnih dohodata od 8 na 5 posto. Sve

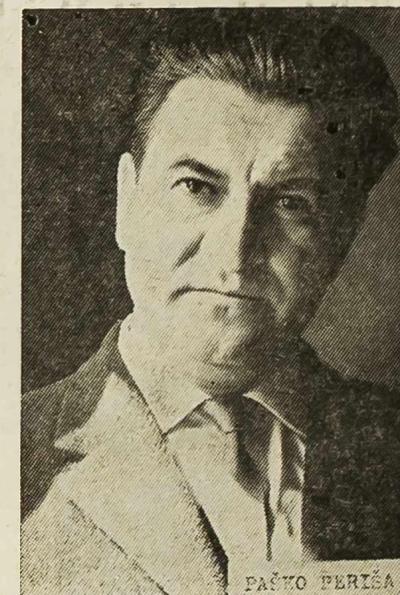
organ treba da postupi u rješavanju određenog društvenog pitanja, tj. da li treba ili ne da bude donesen određeni zakon ili odluka na predloženoj osnovi. Referendum je neposredna forma odlučivanja i u radnim organizacijama, kada ga prema statutu treba primijeniti.

Praksa u našoj zemlji već pokazuje primjenu referenduma u radnim organizacijama, mjestima i općinama. Neki propisi izričito su uveli referendum kao jedini način odlučivanja, posebno kada je riječ o nekim obavezama građana. Tako je, na primjer, Zakon o mjesnom samodoprinosu SR Hrvatske odredio da se mjesni samodoprinos može uvoditi samo referendum na prijedlog zborova birača.

Veoma je važno politički procijeniti da li će se rasipati referendum u pojedinom slučaju kada to ovisi o odluci predstavnika organa, koji je ovlašten da ga može ali ne mora rasipati. Takve odlude su u statutu općine i u statutu radne organizacije. Slično je i kada je riječ o neobaveznom sazivanju zborova birača. I na tim pitanjima treba da se ispoljiti utjecaj i pomoći društveno-političkim organizacijama. Moglo bi se kazati da referendum treba uvek primijeniti kada je očito da se samo tako može doći do volje većine u rješavanju nekog pitanja.

Ovo drugo vaše pitanje u vezi je s onim prvim, pa mogu kazati da još više stvarno treba da razvijamo sve oblike naše socijalističke demokracije, koje smo do sada uspostavili. Naročito ističem mjesto i ulogu Socijalističkog saveza, koji su utvrđeni i u Ustavu SFRJ. Očekuje se da će predstojec kongresi SSRN još više potvrditi Socijalistički savez kao najširi tribinu građana na kojoj treba da građanima budu dostupna sva pitanja društvenog razvijanja, i da s nje još više potiče široku inicijativu za rad svih predstavnika organa. Tim nastojanjima prežete su i Teze Glavnog odbora SSRN Hrvatske za pretkongresnu političku aktivnost, u kojima su pokrenuta i pitanja, koja se ovdje postavljaju. Praksa stvarnog samoupravljanja na temelju propisa i društvenih smjernica nemilosrdno će potiskivati bilo kakav formalizam u radu.

Na kraju smatram, baš u vezi s vašim pitanjima, da smo svi zajedno dužni da tačno objašnjavamo ne samo opću marksističku pogled na državu i društveno samoupravljanje, nego prije svega stav našeg Saveza komunista s obzirom na našu iskustva u socijalističkoj izgradnji. To će nam svima omogućiti i realan pogled i realnu politiku. Time ćemo trajno pridonositi da društveno samoupravljanje bude ispravno shvaćeno i u teoriji i u praksi, nasuprot onima koji u državi još gledaju vječnu kategoriju i onima koji nestvarno misle da bismo je već sada mogli gotovo ukinuti.

PAŠKO PERIĆ

zajednice, što je dosad osigurava budžetom, radi rješenja nekih komunalnih problema.

Ukoliko tako stvari postavimo, a upravo tako smo dosad i radili, smatram da će mjesne zajednice na našoj općini naći svoje mjesto kao samoupravna tijela građana.

Formiranje mjesnih zajednica u Šibeniku predstavlja zasad poseban problem. Medutim, i pored niza neriješenih pitanja — smatram da bismo preko zborova birača trebali prići njihovu formiranju.

Možete li nam nešto reći o položaju Skupštine općine nakon uvođenja novih privrednih mjeru i kakav će one odraz imati u društvenom životu komune?

— Poznato je da se budžet Skupštine općine već nekoliko godina nalazi u vrlo teškoj situaciji, te da već tri godine uzastopice pokazuje deficit. Razlozi su za to različiti i smatram da su dobro poznati našoj javnosti, pa prema tome nema potrebe da ih spominjem, tim više što smo putem skupovima Socijalističkog saveza to građanima i objasnili. Međutim, teška budžetska situacija je posljive privredne reforme još više potencirana, jer su smanjeni dobiti iz osobnih dohodata od 8 na 5 posto. Sve

to zajedno imat će svog odraza na održavanje svih postojećih institucija i njihovo normalno funkciranje. O tome su konačno građani upoznati iz prijedloga političkog aktiva da se pojedine institucije ukinu, neke stave na samofinanciranje, a neke integriraju, te da se izvrši određena reduciraju sredstava i u ostalim institucijama, kako bi se mogle svesti u realne okvire budžetske potrošnje. Prema tome, čitava nadgradnja na našoj komuni treba da bude financirana od svoje baze i sredstava građana, a s obzirom da postojeća ekonomска osnova nije tako jaka, samim tim nije ni u mogućnosti da sve to održava. Za takvu situaciju uzeći isključivo leže u nerazvijenosti naše komune. Smatram da privredna reforma treba da razvije tu osnovu, a to joj je i svrha, i da zaoštiri i pospješi rješavanje niza problema i samim tim omogući jači i razvijeni društveni život na području naše komune. To će prije svega zavisiti od svih subjektivnih snaga na svakom radnom mjestu, a nipošto pokratad od neprincipijelih kritika koje se tu i tamo javljaju od strane pojedinaca. Naši napor treba da budu usmjereni u pronađenju svih mogućih rezervi i stvaranju sredstava u cilju daljnog razvoja privrednog i društvenog života na našoj općini.

zabilježeno

ODLUKA O RASPIŠIVANJU REFERENDUMA U OTONU

Na zahtjev zborova birača u Otonu Skupštine općine Knin donijela je odluku o privremenom financiranju potreba organa i ustanova Skupštine općine za razdoblje siječanj-ožujak 1966. godine. Na osnovu finansijskog plana za to razdoblje bit će podmirivani rashodi za lične dohotke službenika i radnika, materijalni izdatci za potrebe organa uprave i stanova, kao i društvenih organizacija, najviše do 35 posto od iznosa koji će biti odobren budžetom za 1966. godinu.

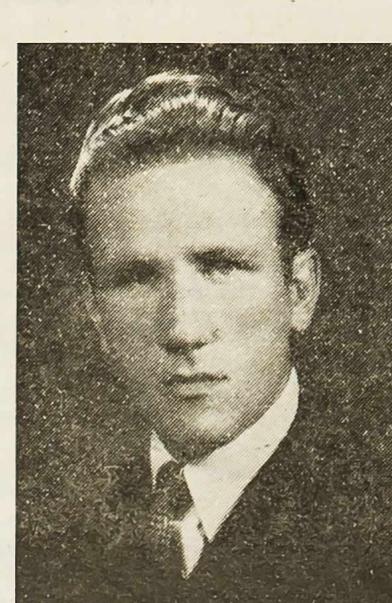
NOVE ODLUKE SKUPŠTINE OPĆINE

Na zajedničkoj sjednici obaju vijeća Skupštine općine Knin usvojena je odluka o privremenom financiranju potreba organa i ustanova Skupštine općine za razdoblje siječanj-ožujak 1966. godine. Na osnovu finansijskog plana za to razdoblje bit će podmirivani rashodi za lične dohotke službenika i radnika, materijalni izdatci za potrebe organa uprave i stanova, kao i društvenih organizacija, najviše do 35 posto od iznosa koji će biti odobren budžetom za 1966. godinu.

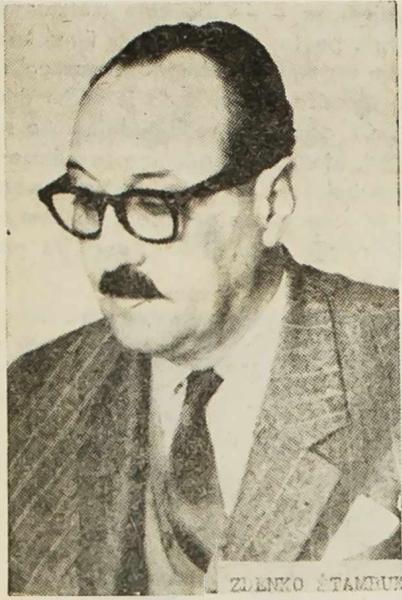
Na istoj sjednici prihvaćena je odluka o odobrenju završnog računa budžeta općine Knin za 1964. godinu. Osim toga, posebnim odlukama regulirano je pitanje općinskih poreza, doprinosa i taksa.

ODOBRENA DVA STATUTA MJESNIH ZAJEDNICA

Skupština općine Knin odobrila je statute mjesnih zajednica u Otonu i Vrbniku. Pošto je već prije odobren statut mjesne zajednice Ljubač, (do sada su svega tri mjesne zajednice dobile statute). Upućena je

ni govora o uspješnom radu mjesnih zajednica. Ne polazi se, međutim, od shvaćanja da mjesne zajednice treba da postanu samoupravna tijela građana preko kojih će oni ostvarivati određene poslove od pojedinačnog i društvenog interesa. Isto tako je sigurno da je, kad se samoupravna tijela tako organiziraju, potrebno osigurati i određenu ekonomsku bazu. Naša općina je u tom pravcu svojim odlukama već nešto i učinila, tj. svim komunalnim uređaju u našim mjestima dati su na upravljanje mjesnoj zajednici. Dakle, to bi trebalo da bude početak, a isto tako da Skupština općine prenese određena

ZDENKO ŠTAMBUK

Gdje bi po vašem sudu trebalo tražiti izlaz u rješavanju materijalnih problema predškolskih ustanova s obzirom da je svega pet posto djece predškolske dobi obuhvaćeno u ustanovama koje organizirano rade na odgoju djece?

— Dječja zaštita — uključujući u to i razvoj predškolskih ustanova — na žalost kod nas osjetljivo zaostaje u odnosu na opći razvoj, što je, svakako, veliki nedostatak i značajan propust koji nam se već sveti, a u budućnosti ćemo još više osjetiti njegove posljedice.

To se vidi i iz dječjeg dodatka, koji je 1952. godine iznosi 30% prosječnog ličnog dohotka, dok je 1964. iznosi svega 8,4% ili 6% od ukupnog fonda ličnih dohotaka. Prema tome, njegova realna vrijednost spala je za preko 30%. Pri tome je, dakle, situacija porodice s djeecom postala još ne-povoljnija. Ako sa 100 obilježimo indeks sredstava lične potrošnje jednočlanog domaćinstva, onda on kod četveročlanne porodice iznosi 58 po jednom članu, a kod porodice od 6 članova pada na 38!

Važne su, da bi se shvatila naša situacija u toj domeni, i ove činjenice:

— smrtnost dojenčadi je kod nas najviša u Evropi, a u nekim našim nerazvijenim rejonomima ona se čak poslije dugih godina povećava. No još gore stoji da smrtnost djece do četiri godine starosti;

— u osmogodišnjem školama broj učenika porastao je između 1957. i 1962. od 1 i po milijuna na blizu dva milijuna i sto tisuća, a da nam još uvijek oko 29% djece ostaje bez osmogodišnjeg školovanja. Dok iz godine u godinu troškovi roditelja za (besplatno) školovanje djece rastu, opada sve više broj školskih kuhića (1963. bilo ih je gotovo 6000 manje nego 1959., a broj korisnika kuhića opao je za milijun djece). Osim toga, još smo daleko od škole sa proširenim obrazovanjem, a problem stručnog školovanja djece, koju privreda ne prihvata samo s osnovnom školom, postao je ove godine nerješiv za oko 40.000 djece koja nisu mogla nastaviti školovanje i dalje sposobljavanje.

Među mnogim disproporcijama koje smo iz raznih razloga stvorili u toku dosadašnjeg našeg razvijenika — je i disproporcija između visokoškolskih i predškolskih ustanova. Mada je za nas bilo važno da što prije sposobimo visokoškolski kader za naš razvoj, posebno za privredu, i njene potrebe koje su vrtoglavu rasle, ipak je prilično zanemarena bila tvrdoglavista istina da stvaranje i oblikovanje ljudskog bića, njegovih navika, karaktera i osnovnih elemenata koji treba da ga sposobstava korisno društveno djelovanje, na kraju i za visokokvalificiranog rad-

nika i stručnjaka, počinje u predškolsko doba — koje je presudno za razvoj čovjeka.

Tako, dok smo danas po broju studenata na 1000 stanovnika među prvim zemljama na svijetu, samo 3% djece obuhvaćeno je kod nas predškolskim odgojem! S tim u vezi je i problem zbrinjavanja djece zaposlenih roditelja, tj. žena. I tu nismo se samo uspjeli da se približimo nekomu iole zadovoljavajućem stanju nego čak, bez obzira na to što broj ustanova za to raste, on relativno, prema broju zaposlenih žena, opada. U sedmogodišnjem periodu (1957—1964) broj zaposlenih žena raste za 8% godišnje, broj djece sa dječjim dodatkom po stopi od 8,8%, a broj raspoloživih mesta u dječjim ustanovama raste jedva za 5,7%. Kapaciteti tih ustanova u industrijskim razvijenim centrima, gdje je njihova gustoća veća, u stanju su da zadovolje svega 10% potreba. Više od polovine svih sredstava ustanova za dnevni boravak djece, internata i studentskih domova u zemlji — uplatili su roditelji.

Priredna reforma je, dakle, i ovu oblast, zaštitu djece i njihove predškolske ustanove, zatekla u vrlo nepovoljnu uvjetima kao i prosvjeti i kulturu. Ima razloga zabrinutosti, jer se može očekivati ne samo stagnacija nego i smanjenje broja ustanova i drugih oblika zaštite djece, naročito djece zaposlenih roditelja. Nemamo, na žalost, mogućnosti da ovdje ulazimo opširnije u ovu materiju, mada je to od vitalne važnosti, jer treba da nam osvijeti budućnost u kojoj moramo odlučno krenuti drugim putevima i osigurati dovoljna sredstva za dječju zaštitu i predškolske ustanove. Velik je broj pitanja koja su

voja — nagradjivanje prema radu — produbljuje razliku u uvjetima dječjeg nastupa u životu, jer dijete i njegov start u život sve više ovise od ličnog rada i produktivnosti njegovih roditelja. Da li, dakle, porodica treba da snosi porasle izdatke za odgoj djeteta, odnosno troškove reprodukcije radne snage koja je društvo potrebna? Pitanje je da li su današnji dječji dodatak, obavezno školovanje, koje osigura samo besplatnu nastavu, nepotpuna zdravstvena zaštita, te malo broj ustanova — u stanju da izjednače nejednakne uvjete života djece u porodicama?

Kao odgovor na ta i druga pitanja, društveni radnici koji se bave dječjom zaštitom i predškolskim odgojem smatraju da se u dokumentu o obrazovanju mora precizirati da je predškolski odgoj dio opće-obrazovnog sistema i da škola, u pravom redu osmogodišnja, ne smije da se ograniči samo na nastavu i obrazovanje, nego da mora stvarati uvjete da ličnost djeteta bude u cijelini tretirana, da zadovolji njegove različite potrebe u izmjenjivim uvjetima porodičnog života. Sve bi to, dakle, trebalo finansirati iz fondova za školstvo. Trebalo bi uz to osigurati neophodna i dovoljna sredstva za socijalnu zaštitu. Posebno je pitanje kako pomoći porodicama zaposlenih, kako i u kojoj mjeri proširiti učešće društva u troškovima reprodukcije, i naročito, kako riješiti problem žene-majke (u 1964. godini 29,6% zaposlenih su žene, a u industrijskim centrima i gradovima taj procent ide i do 50%).

Smatra se da na sadašnjem stupnju našeg razvijenika pomoći porodici treba ostvariti u dvavida: i putem dječjeg dodatka i preko ustanova dječje

ZDENKO ŠTAMBUK, poslanik u Kulturno-prosvjetnom vijeću Savezne skupštine:

PREDŠKOLSKO DOBA PRESUDNO ZA ČOVJEKA

ponovo ili u još akutnijoj formi pokrenuta u domeni dječje zaštite i predškolskih ustanova u vezi s privrednim reformom, kao na primjer:

— kako će porast ličnih dohotaka i cijena dječjih novčića u predškolskim ustanovama i, uključujući one ne mogu biti pokrivene, koliko će to dovesti do stagnacije tih ustanova, pogoršanja njihova kvaliteta ili čak i do likvidacije nekih od njih?

— koliko će porast troškova života dječjih novčića u povlačenju djece iz predškolskih ustanova i time (jer će se očito povući u prvom redu dječju roditelja s nizim dohotocima, čak i bez obzira na zaposlenost majke) i na neophodnost boravka djeteta u takvoj ustanovi? Promijeniti socijalnu strukturu djece u tim ustanovama?

— da li reforma i njeno uspješno sprovođenje traži drugačiji odnos prema problemu dječje zaštite ili je potrebno čekati budućnost u kojoj će tek ostvarenje ciljeva reforme — povećanjem produktivnosti i nacionalnog dohotka — omogućiti tek puni razvoj ustanova za djeцу?

— da li će se i ovoga puta dogoditi da dođe do velikog i neposrednog smanjenja već ionako nedovoljnih kapaciteta predškolskih ustanova kao što se to dogodilo prišločkom prelaska tih ustanova na samostalno financiranje?

— Kakav će biti sada položaj roditelja koji treba da odluče (kao i kod prelaza ustanova na samostalno financiranje) da li će dijete dati u predškolsku ustanovu (i ako im radna i porodična situacija često uopće ne dopušta da se predostolišaju) ili neće kad je danas visina roditeljske uplate najmanje dvostruko veća od dječjeg dodatka, a u vrijeme prelaza na samostalno financiranje dječji dodatak bio je veći od roditeljske uplate?

— u današnjim uvjetima jedan od najpozitivnijih elemenata i pokretačka snaga našeg društvenog raz

zaštite i predškolskog obrazovanja. Znači, bilo bi potrebno ojačati i proširiti fondove dječjeg dodatka, alimentirane iz doprinosa na lični dohotak. Iz njih bi se isplaćivao dječji dodatak, osigurajući razvoj predškolskih ustanova i pružalo direktno pomoći dječjim oblicima. Ta direktna davanja dječji, uz ostalo, doprinosi bi izjednačavanju uvjeta života djece i dječjih novčića.

O svim tim pitanjima danas se vrlo intenzivno diskutira, posebno u Saveznoj skupštini — koja uskoro treba da donese novi zakon o dječjem dodatku i dječjoj zaštiti.

KOMUNE TREBA DA STIČU SREDSTVA I OD OBRAZOVNOG SISTEMA

Administrativno-budžetski sistem finansiranja obrazovanja u današnjim uvjetima je neodrživ, jer onemogućava uspostavljanje odnosa koji će osigurati da se dječjina razvije u skladu s potrebama našeg društveno-ekonomskog razvoja. Prema tome, šta bi trebalo potuziti da bi se osiguralo trajnije finansiranje te dječjnosti?

Prijedlog zakona o finansiranju školstva, koji treba da stupa na snagu 1. srpnja 1966. godine, stavljen je na javnu diskusiju. Mnogi članovi tog novog zakona našli su na opće odobravanje, a mnogi drugi izazvali su i izazvati ček kontradiktornih ocjena i stavove. Treba u vezi njega još riješiti mnoge dileme. Ali nema nikakve dileme u pozitivnoj ocjeni te inicijative — da se konačno osigura čvrsta i postojana materijalna baza obrazovanja naših generacija. Znamo kako je to do sada bilo. Znamo

kako su prosvjeta i kultura — uvjet svakog napretka, a neophodan uvjet socijalističke izgradnje — ušli u reformu i kako su, bez obzira na relativno velika sredstva koja zajednica za to daje, reformom pogodena stoga što je u prošlosti taj sektor ostao prilično, iako ne u cjelini, među onima — zapostavljen.

Drugi pozitivni princip na kojem taj prijedlog počiva — je težnja da i u ovoj domeni raspodjela bude konačno plod samoupravljanja.

Ne treba, međutim, očekivati da će samim stupanjem na snagu novog zakona u prosvjeti procvići ruže. Razvitak prosvjetne aktivnosti i njeno unapređenje je dulji proces i ovisi če — na osnovu vezivanja prvenstvo za lične dohotke, iako ne samo za njih — od cijelokupnog društvenog razvoja i napretka. Bogatija zajednica, kakva naša zemlja treba postepeno da postane primjenom i uspjehom privredne reforme, bit će u stanju da odvaja više sredstava za obrazovanje. Mnoga pitanja koncentriraju se već sa raznih strana na članove zakonskog prijedloga koji govoriti o raspodjeli osiguranih sredstava i tu će, svakako, biti mnogo različitih mišljenja i prijedloga. Osnovno je da ta raspodjela bude svrshodna i lišena birokratske proizvoljnosti.

Za općine kao što su sibenska, kninska i drniška od velike je važnosti u prijedlogu novog zakona član 20., koji kaže: »Iz sredstava fondova obrazovanih za teritoriju Republike, odnosno za teritorije drugih šireh društveno-političkih zajednica osiguravaju se, u skladu sa zakonom, dodatna sredstva u korist onih općinskih i drugih fondova koji nisu u mogućnosti da ostvare odgovarajući materijalnu osnovu obrazovanja i odgoja na svome području«. Tim odredbama bit će bolje zadovoljena naša potreba mnogih naših još zaostalih područja, gdje je školovanje djece često jedina perspektiva za budućnost ljudi iz tih krajeva, u kojima se, osim otvaranja škola — a i to ne uvjeli — i u dovoljnoj mjeri nismo naročito oduzili mnogima koji su nas, za vrijeme NOB-e, hranići svojom posljednjom koricom kruha i gdje je malo porodica u kojima nema ratnih žrtava.

Time je ujedno zadovoljen i zahtjev koji je drug Kardelj, u diskusiji o finansiranju obrazovanja (Barbo, 10. juna 1965.), ovako formulirao: »Republika bi trebalo da vodi posebnu brigu o onim općinama koje ne mogu iz vlastitih izvora da osiguraju finansiranje utvrđenih minimalnih kriterija obrazovanja participirajući sa određenim procentom u pojedinim troškovima.«

I dalje: »Povezivanje svih činalaca finansiranja obrazovanja mora da riješi odnosno da svede na minimum pitanje razvijenih i nerazvijenih komuna koje se stalno postavlja u vezi sa školstvom. U našem sadašnjem nedogradjenom sistemu izgleda kao da je ulaganje u obrazovne institucije samo teret za određene društvene zajednice. Međutim, to nije tačno. Školstvo kao i svaka druga djelatnost trebalo bi da bude izvor prihoda općine. Ako privreda kao cijelina i druge djelatnosti na određeni način učestvuju u finansiranju obrazovanja preko školskih fondova u komunama i preko republičkog fonda, a u drukčijem obliku i preko federalne, onda će se u ovakvom sistemu sredstva proširene reprodukcije kanalima pozivanja školskih fondova prelaziti u pojedine komune, a kako razvijene tako i nerazvijene, treba da stiču sredstva i od obrazovnog sistema, a ne da nijime budu opterećene. Znači, ako društvo na takav način bude ulagalo u obrazovanje, onda će i pitanje razvijenih i nerazvijenih komuna, koje se danas postavlja veoma oštro, biti bitno ublaženo. Zavisno je da politike republike, komune i privrede, i suradnja školskih fondova, na koji način i kako će se taj proces razvijati.«

Na kraju, mislim da su sasvim opravданa mišljenja da je zakon o finansiranju obrazovanja trebalo usaglasiti s promjenama u sistemu obrazovanja o kojima se diskutira.

ŽIVKO BJELANOVIĆ, zastupnik u Kulturno - prosvj. vijeću Sabora:

SOLIDNO OBRAZOVANJE PRVENSTVENO LEŽI U OSNOVNOJ NASTAVI

S razvojem radničkog i društvenog samoupravljanja počeo je uglavnom i brzo razvoj radničkih i narodnih sveučilišta kao ustanova koje će brže i elastičnije reagirati na aktuelne društvene potrebe u oblasti obrazovanja odraslih. Međutim, često im se pripajalo i drugo djelatnosti, tako da se danas jedva razlučuje da li su to obrazovne ili kulturne institucije, kulturno-propagandni centri. Šta nam o tome može reći ariovzo.

— Pitanje koje ste postavili sadrži u sebi nekoliko značajnijih vidova u pogledu položaja ovih ustanova, u pogledu rada i djelatnosti, odnosa prema potrebama koju naše društvo ima od njih, itd. Teško je na jednom okviru kratkom prostoru kazati ako ne sve, a ono barem toliko koliko bi trebalo kazati u jednom cijelovitom sudu.

Treba priznati da su radnički i narodna sveučilišta u vremenu našeg dinamičnog razvijenika odigrala vrlo važnu ulogu u sistemu obrazovanja, obrazovanja shvaćenog u najširem smislu. Sam život je tražio da se sistem rada i djelokrug poslova prestane mijenjaju. Sva naša društveno-ekonomski kretanja utjecala su na to da su se na planu obrazovanja mijenjali sadržaji, uz sadržaje se sasvim normalno moralo mijenjati i štošta drugo. Nastaje prvo pitanje: da li su ove ustanove na vrijeme reagirale na aktuelna društvena kretanja i koliko je njihov rad bio efikasan? Uzimajući u obzir rad ovih ustanova u Sibenu, mislim da bi se na ovo pitanje moglo pozitivno odgovoriti, dakako uz ono normalno ogrećenje relativno prema prilikama.

Istina je, rad sveučilišta, posebno radničkih, toliko se tokom vremena razgranao, djelomično zbog nastalih potreba, a djelomično zbog nejasnih konceptacija u djelokrugu rada, da je došao u pitanje njihov profil kao ustanova za obrazovanje odraslih. Tako predmjenionirana djelatnost nije dovela do opadanja kvaliteta rada svuda gdje su potrebe zahvaljene da se sveučilišta prihvate poslova koje je tre-

bala obaviti (a nije obavila) neka druga kulturna ili obrazovna institucija. Mislim da je najbolji primjer Radničko sveučilište u Sibenu. Naš je grad samo dobio (teško je kazati koliko, jer se radi o kvaliteti koja se ne da lako mjeri) zbog činjenice što se Radničko sveučilište bavilo općim obrazovanjem (pripremni tečajevi za polaganje ispita za visoke i više škole, područna odjeljenje Upravne škole Split, Tribina srijedom u 7, estetsko obrazovanje), stručnim obrazovanjem, ideološko-političkim obrazovanjem, što je kroz izvanredan studij Više ekonomski škole u Sibenu diplomiralo 17 studenata, što se uče i strani jezici u tečajevima, itd.

Nije nevolja u sistemu našeg obrazovanja u tome što se obrazovanjem bave uporedo razne institucije i ustanove, nevolja je u tome što rezultata nema ni izdaleko onoliko koliko bi trebalo, čak i prema visini ulaganja.

Ne vjerujem baš puno u rezultate obrazovanja odraslih bez solidnog obrazovanja u fazi od 7 do 15 godina. Sve naše snage i sva naša sredstva trebalo bi, po mojem mišljenju, usmjeriti na poboljšanje kvaliteta rada u našim osnov

Navedite nam neke karakteristike u odnosima Skupštine općine i radnih organizacija u novom sistemu privredivanja?

— Odmah na početku mogu reći da je daleko značajnija uloga Skupštine općine u razvijanju takvih djelatnosti kao što su trgovina, ugostiteljstvo i turizam, ali isto tako bi ta institucija trebala više voditi računa i o većim radnim organizacijama na našem području. Međutim, to se dosad nije moglo zapaziti. Naime, često je nedostajalo one suradnje koja bi i te kako dobro došla obim zainteresiranim stranama. Gotovo na istom nivou takva suradnja primijećena je i sa društveno-političkim organizacijama. Ali, nakon donošenja novih privrednih mjeri, upravo u kontaktima, traženja podataka sa različitim metodologijom nje nedostajalo, što nam je, po našem mišljenju, stvaralo izvjesne teškoće u provođenju zadataka i rješavanju problema od vitalnog interesa za radni kolektiv Tvornice elektroda i ferolegure.

Da li je po Vašem mišljenju, u današnjim uvjetima privredivanja, donošenje srednjoročnog plana važan činilac za dugoročnu privrednu orientaciju svake radne organizacije?

— Smatram da bi, posebno sa jugoslavenskog stanovišta, trebalo ići na dugoročnju investicionu politiku, bar što se tiče našeg kolektiva ili sličnih radnih organizacija. Naime, srednjoročno razdoblje je i suviše kratko, utoliko više što je samom privrednom reformom zacrtan jedan čvrsti kurs u rješavanju narednih zadataka. Naša radna organizacija već se dvije godine time bavi, iako je suočeno s činjenicom da je njezin daljnji prosperitet tjesno vezan sa razvojem crne i aluminijske industrije, a analogno

tome i s razvojem stručnih kadrova, proizvodnje i stvaranja izvora za investicionu izgradnju. Orientacija našeg razvoja seže čak do 1980. godine i u tom pravcu ulazeći i u ložićećem stanju napore u ostvarenju toga plana.

Redukcija električne energije naročito je pogodila velike industrijske potrošače, pa i Vašu radnu organizaciju u nekoliko navrata. Šta ste poduzeli i šta namjeravate poduzeti da bi gubici bili manji?

— Specijalno naša grupacija, koju čine karbid i ferolegure, dolazi prva pod udar redukcije električne

PETAR ŠKARICA, poslanik u Privrednom vijeću Savezne skupštine: ići na dugoročniju investicionu politiku

ne energije zbog smanjenih elektroenergetskih kapaciteta u Jugoslaviji. I upravo zato, jer se dosad nije vodilo dovoljno računa o usklajivanju industrije i elektroenergetskih kapaciteta, ove radne organizacije, pa prema tome i naša, došle su u novim uvjetima privredivanja u sasvim neravnopravan položaj u odnosu na druge kolektive. Radi ilustracije navodim — da bi Tvorница elektroda i ferolegura trebalo godišnje osigurati 180 milijuna kilovat sati električne

Šta nam možete kazati o dosad postignutim rezultatima na planu izvoza, kao i na potrebu daljnog poboljšanja sistema vezivanja uvoza za izvoz?

— Po mojem mišljenju, politika vezivanja uvoza za izvoz nije sasvim opravdana, premda se u sadašnjim uvjetima može tolerirati. Međutim, za godinu dvije takva će se politika trebati mijenjati. To da-

STIPE JAJAC, zastupnik u Privrednom vijeću Sabora:

nedostaje suvremene organizacije rada

Da li su po vašem mišljenju administrativne mjeri u cilju stabilizacije tržišta i kontrole cijena, kao prelazne mjeri, dale adekvatne rezultate i šta bi trebalo učiniti da ih se stavi pod utjecaj ekonomskih zakonitosti?

— Put ka ravnoteži robno-novčanih odnosa uvjetova je niz mjeri, među ostalim i smanjenje opće i lične potrošnje, pa i administrativno uplitanje u po-

litiku cijena. To je u današnjim uvjetima provođenja privredne reforme nužnost prelaznog karaktera.

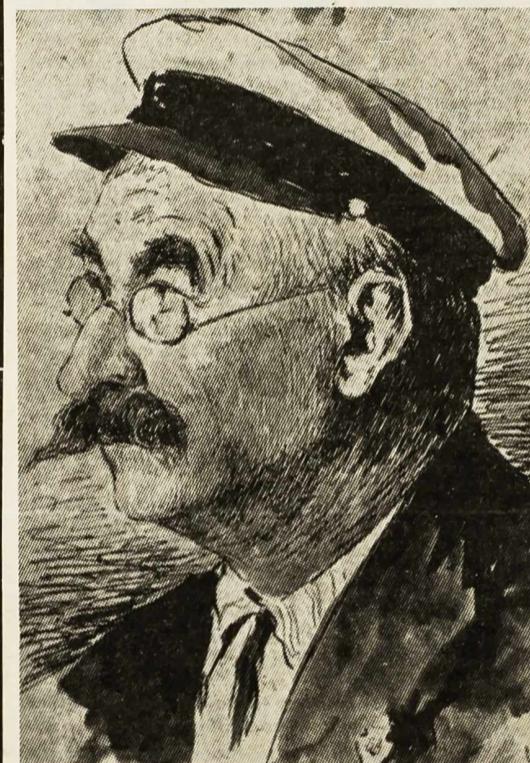
Tokovi privrednog kretanja nakon uvođenja privredne reforme ukazuju na niz pozitivnih tendencija, među ostalim i u smirenjem kretanju unutrašnje potražnje i potrošnje. Naša privreda je u zaostrenim uvjetima privredivanja postigla u ovoj godini značajne rezultate, te ako tako nastavimo, što je i neophodno u provedbi novih mjeri, može se očekivati mnogo brže formiranje cijena na osnovu ekonomskih zakonitosti ponude i potražnje.

Privredna reforma potakla je niz problema u oblasti radnih odnosa. U nekim radnim organizacijama postoji višak radne snage i nedovoljna iskoristnost radnog vremena. Smatraju li da rješavanje tih problema leži u uvođenju druge i treće smjene, u preorientaciji dijela proizvodnje ili pak u prekvalificiranju radne snage?

— Poznata je činjenica da u našim kolektivima nedostaje suvremene organizacije rada, a u nekim je jako loša. Pored niza drugih posljedica, slaba organizacija rada uvjetuje veći broj zaposlenih, slabo korištenje sredstava rada, a time i niži standard zaposlenih. Privredna reforma ide za tim — da naša privreda pređe od dosadašnjeg ekstenzivnog na intenzivno privredovanje, a to znači da će se radni kolektivi trebati ozbiljnije okrenuti ka svojim unutrašnjim problemima, ako misle egzistirati i napredovati.

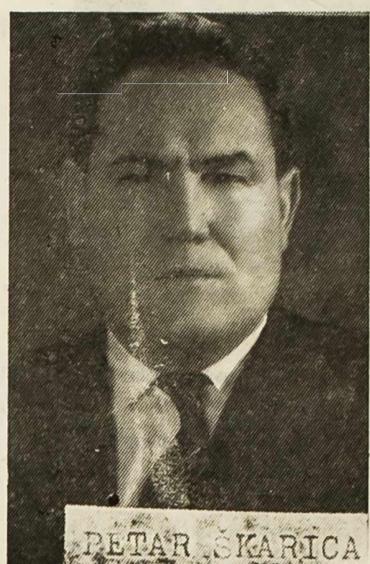
Također je poznato da se u razvijenim zemljama radi u prosjeku 2,5 smjene, dok je kod nas taj projek ipak dvoje smjene. Dakle, iz ovako samo grubog podatka o vremenskom korištenju sredstava rada vidi se ogromna mogućnost zapošljavanja kod nas.

Narod kaže da čovjek među ljudima ima trajnu vrijednost i da uvijek živi. Ovom prigodom želimo da našu javnost upoznamo s jednim takvim čovjekom. Bio je to NIKOLA VEŽIĆ, nadšumar drniški, a zet šibenski, te glavni nadglednik-inspektor šuma od granica Like do kornatskih i drugih otoka.

Službovao je u šumarstvu od 1874. do 1918, kada je umro u Zagrebu, gdje je bio na liječenju. Pokopan je na groblju Mirogoj uz svoga jedinca

nas posebno vrijedi za proizvode crne metalurgije, a u dogledno vrijeme to će se proširiti i na ferolegure. S obzirom da crna metalurgija danas uglavnom snabdijeva domaće tržiste, a da je većim dijelom vezana za uvoz, ostaje otvoreno pitanje kako sve to dovesti u sklad. Međutim, ferolegure se nalaze u nešto povoljnijem položaju na planu izvoza i uvoza, ali smatram da će u narednom periodu, s obzirom na razvoj crne metalurgije u Jugoslaviji, doći do promjene odnosa u korist uvoza.

PETAR ŠKARICA

čovjek mrtav spomenik mu živi

trolom i svojim radom, a napose što se tiče navrtnja i odabiranja podloga i plemka.

Malo je starijih ljudi koji se ne sjecaju nadšumara Vežića. Njega se, na primjer, sjećaju Mate Protega iz Dubrave, Grge Škugor iz Šibenika, a sjećao ga se i pokojni Stipe Makale iz Zlarina, koji je umro prije nekoliko godina. Sjećaju ga se i drugi, osobito što se tiče drniške krajine. Stari ga pamte, a madi su ga iz predaje svojih starijih prenijeli u svoja sjecanja — kao čuvenog nadšumara. Nije ni čudo, jer je on bio neumorni radnik i iz sebe je ostavio spomenike trajne vrijednosti, a napose u podignutim šumama.

Prema nekim indicijama, čini se da se dobar dio mlađih borovih sadnica koje je uzgajao Nikola Vežić, a koje su izrasle u stara borova stabla, nalazi i u okolini Šibenika, osobito u Kanalu sv. Ante, na Subičevcu, u Vrpolju, Perkoviću i drugim.

Od 1888. do 1907. za područje Šibenice Vežić dobiva svoga vjenčog druga i kolegu u čuvenom šibenskom šumaru Mati Baranoviću. Sve borove šume koje se još i danas vide iz vlaka od Like do Perkovića i Šibenka djelo su nadšumara Nikole Vežića i njegovih suradnika.

Spomenici zelenih borova žive, rastu i šire se na sve strane — osvajaju puste goleti i njihovi golotinji pokrivaju svojim zelenim sagom — šumom — kao prirodnim odorom.

Po uzoru na starog nadšumara Vežića i danas ljudi sade nove sadnice, a postojeće čuvaju. Pridružimo im se, jer šume služe nama svima.

Mate Rajčić

Portreti u konkavnom ogledalu

4

KARIJERISTI

»Karijerist, demagog i mediokritet svakodnevno su oko nas. Bit će potrebno mnogo snage i upornosti da ih se oslobođimo. Oni su vješto zamaskirani.«

Taj izraz je prvi put izgovoren na francuskom tlu, ali su ga ubrzo zatim prihvatali i ostali civilizirani narodi. »Karijera«, kako to godozvuci? Kako doći da slave i veličine, da ugleda i priznaju? Radom, radom i radom! Ali, postoji još jedan put kojeg nikad ne ispiru kiše niti ga metu gradski čistači. Učinimo nekoliko koraka tim putem.

Krećimo oprezno. Sagibajmo se. Ne žalimo truda ni poniženja, jer, eno, vidite li u daljinji, čekaju nas duboke fotele na kojima ćemo se pošteno odmoriti od našeg sagibanja i puštanja. I lovovim vijencem karijeristi su, i zlatno žuta boja je već pripravljena kojom će se pisati naša imena. Sa sobom se mora ponijeti čvrste metalne nadlaktice, da se ne povrijeđe tih dijelova ruku pri uspinjanju. Jer, ruke i lakti bit će stalno u pokretu radi manipuliranja, politiziranja i taktiziranja. Karijerist treba da dobro nauči svoju zakletvu, koja glasi: »Do đavola i ti principi! S njima se ne može hodati ni ravno, a kamoli se uspinjati!« Zatim kandidat mora, da prostite, da pljune i pokrije zemljom.

Biologija još nije načinila s tim gdje da svrsta karijeriste. Da li u puzavice ili u beskrnjajnjake? Pristaše prve konceptije navode kako su to ponizna, tihia i uslužna bića. Velikodusno se klanjuju drugima i svoje poslove obavljaju pretežno u pognutom položaju. Nedostatak te teorije je u tome što nije jasno objasnila — prema kome su oni toliko ponizni i pred kojim stvorenjima stope u vodoravnom položaju.

Druga teorija polazi od neuvjerljive postavke — da su u davnim vremenima karijeristi imali kraljevnicu, ali da im je s vremenom zakriljala, a da je ta koštana srš prešla u lakte. To je započelo u doba napuštanja toljege i kamene sjekire, koje su do tada služile kao osnovno sredstvo egzistencije. Civilizacija je donijela novi način života. Zato su se moralni pronaći i novi oblici egzistencije.

Ako u svojoj fatalnoj trci za lovovim vijencem karijerist primijeti da bi ga netko mogao stići, beskrupulozno mu podmeće nogu i ostavlja ga za sobom sve dok se sam ne podigne. Viteški se boriti sa svima onima koji bi ga mogli ugroziti i protivnike probode već na početku, a ne na kraju balade.

Netko mi s pravom može zamjeriti zašto se ovdje služimo romanizmom, kada u našem jeziku postoji još melodičniji i plastičniji izraz — laktas. Stvarno, narod ima duhu i smisla u stvaranju poslovica, recitica i simboličnih izraza. U mnoštvu svijeta jedino se može probiti laktima.

Laktas je životni cilj da postane profesionalni manipulativni političar. Gdje postoji samoupravljanje, to je već malo teže, ali uz vješto izučenu taktiku i to se može provući. Tada počnu da se pišu referati, a preskaču rezultati. Svaki novi treba da pobija ono što je pisao prethodni. I tako sve više i više... sad ovako, sad onako.

Jednom pojednostavljenom usporedbom moglo bi se pomisliti da su svi astronauti karijeristi zbog visokog uspinjanja. Da ne bude zabune: to je svemirsko uspinjanje. Tamo nema društvene ljestvice, fotele, slatkog života. Takva su uspinjanja vratolomom i vrški opasna za karijeriste i nikada nitko od njih neće krenuti na taj neizvjesni put. A kao najmanje spojivo s moralom karijeriste jest to — što astronaut u najboljem slučaju jedino može pasti na zemlju, ili još niže — u more. A zamislite kakav bi to bila sramota da neki poznati karijerist padne, niže nego se već jednom bio popeo, zahvaljujući svojim žuljevitim laktima.

Ovim je naše putovanje završeno. Kod putnika počeo se osjećati umor. Pogledali smo samo dio galerije slike u ispuštenom ogledalu koji je stalno prekriven crnom zavjesom. Ukoliko ne stradamo u novođišnjem slavlju, možda se opet vidimo u 1966. godini. Sretno!

OPSERVATOR

NOVINSKO IZDAVAČKO PODUZEĆE »ŠTAMPA« U ŠIBENIKU

raspisuje

natječaj

za referenta nabave i prodaje

Kandidat treba da ispunjava opće uvjete iz čl. 19 Osnovnog zakona o radnim odnosima i posebne uvjete: Da je najmanje 10 godina radio na poslovima nabave i prodaje u grafičkim ili sličnim radnim organizacijama i da dobro pozna grafičke materijale i tržiste. Osobni dohodak prema Pravilniku o raspodjeli osobnih dohodaka

Pismene ponude dostavljaju se Upravnom odboru. Natječaj je otvoren 15 dana od dana objavljanja u Šibenskom listu.

Radni kolektiv
NIP »Štampa« u Šibeniku

U želji da dobijemo neke konkretnе odgovore na pitanje »Šta nam donosi 1966. godina na prosvjetnom i kulturnom planu, a kojima je naročito u ovom času zainteresirana šibenska javnost i komuna u cjelini, razgovarali smo sa Brankom Belamarićem, predsjedateljem Kulturno-prosvjetnog vijeća Skupštine općine Šibenik, koji se rado odazvao molbi našeg suradnika.

Kakva je perspektiva predškolskih institucija u Šibeniku?

— Ako uzmem u obzir da je dječjim vrtićima, jednim predškolskim ustanovama u našem gradu, obuhvaćeno samo 12,5 posto gradske djece predškolskog uzrasta, onda bi težište razgovora o njihovoj perspektivi trebalo da bude na njihovu razvijanju, unapređenju, kako doći do toga da oni zadovolje potrebe. Vjerujem, međutim, da vaše pitanje proizlazi iz brige za održanje postojecog stanja, a u vezi s namjerom da se participacija roditelja u njihovu razvijanju poveća do 50 posto troškova.

U Šibeniku ima 8 vrtića u kojima, u raznom vremenskom razmaku, boravi oko 500 djece. Mjesečni iznos kojeg plaćaju roditelji kreće se od 1.500 do 5.500 dinara. Budžet vrtića u ovoj godini iznosi je 38 milijuna, od čega 7 milijuna vlastitih prihoda, a ostalo se pokriće dotacijom Fonda za školstvo. Ako se bude provodilo preporuka društveno-političkih organa, roditelji će morati da participiraju umjesto sa 7 sa 19 milijuna, što znači da bi se njihov mjeseci doprinos morao više nego udvostručiti. To pod pretpostavkom da bi se zadrižao sadašnji broj djece u vrtićima. Ali, ako uzmem u obzir da su platežne mogućnosti većine roditelja djece koja borave u vrtićima ograničene, sigurno je da će priličan broj djece otpasti, čime se automatski povećava doprinos djece koja ostaju. Nije onda teško vidjeti kakva je perspektiva ovih ustanova. Tražiti više od komune, s obzirom na situaciju u kojoj se ova nalazi, teško je. Izlaz treba, prema tome, tražiti na nekoj drugoj strani. Mislim u prvom redu na radne organizacije. Ako u nekim mjestima neke privredne organizacije mogu osnovati vlastite vrtice, zašto u našem gradu ne bi privredne organizacije sudjelovale u financiranju vrtića u kojima borave djeца njihovih roditelja, koji se, oslobodenii brije za dijete, mogu potpunije posvetiti unapređenju proizvodnog procesa. U svakom slučaju, broj djece u vrtićima ne smije nikako da se smanji, ako već ne može da se poveća.

Razgovor sa Brankom Belamarićem predsjedateljem Kulturno-prosvjetnog vijeća Skupštine općine Šibenik

U nekim centralnim osnovnim školama na šibenskoj općini spajanjem odjeljenja nastaju tz. matutski razredi u ionako skućenim prostorijama. Čemu to vodi i kakav će odraz imati na kvalitet nastave?

— Mislim da se ova stvar malo predimensionira, smatrajući da su postavljeni neki normativi po kojima treba u pravilu stvarati odjeljenja sa 50 učenika u osnovnim školama. Kad bi to bilo tako, reakcija javnosti bi bila apsolutno opravdana, jer bi bez sumnje značilo znatno srozavanje kvaliteta nastave, koji je ionako tu i tamo, zbog ovih ili onih razloga, dosta problematičan. Radi se samo o iznimnim slučajevima, kada se, na primjer, u nekoj školi od 46 učenika u jednom razredu napravilo dva odjeljenja sa po 23 učenika. Smatralo se da je to u sadašnjim teškim uvjetima malo preskupo i da bi takva odjeljenja trebalo spojiti. Ne tvrdim da je to dobro, ali za ljubav istine moram kazati da nitko ovo nije uzimao kao pravilo, pa ako recimo u jednom razredu ima 150 učenika, nije se tražilo stvaranje 3 odjeljenja, već se uzimalo kao normalno da budu 4 odjeljenja. Kad se zna da su usteđe koje iz toga proizlaze minimalne, onda ima još manje razloga da se na tome insistira.

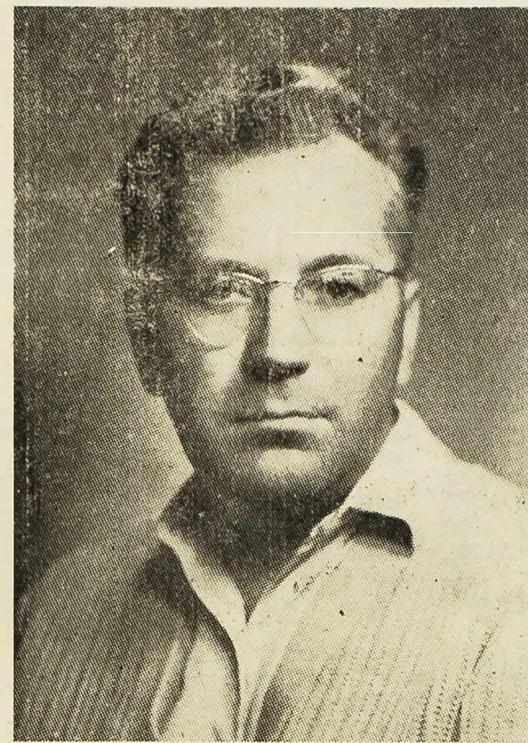
Nadajmo se, međutim, da će stupanjem na snagu novog Zakona o financiranju obrazovanja, ovi a i neki drugi naši problemi iz područja školstva biti olakšani. Kad smo već kod tog zakona, mislim da bi vaš list mogao također da dade svoj doprinos općoj diskusiji koja je o njemu u toku.

Da li će zbog izmjena u budžetiranju Osnovne muzičke škole doći u pitanje njeno daljnje postojanje?

— Naravno! Računica je vrlo jednostavna. Budžet škole je 22 milijuna. To znači — na svakog od 200 učenika 110.000 dinara. Participacija od 50 posto iznosi 55.000, odnosno mjesечно, za deset mjeseci

školske godine, 5.500 dinara. Sigurno je vrlo malo roditelja u stanju da snosi takve troškove. A opadanjem broja polaznika, isto kao i kod vrtića, raste doprinos onih koji ostaju. Dakle, već s ovim dolazi u pitanje postojanje Muzičke škole, a ako bi je u 1967. roditelji morali u potpunosti da uzdržavaju, onda je to stopostotna sigurna likvidacija. Isključujem pogomisao da su oni koji su dali takve sugestije pretpostavljali, a još manje željeli ovakve posljedice. Vjerujem prije da su date bez prethodno izvršenih kalkulacija, kojima bi se tačno vidjelo što znače. Doprinos roditelja mogao bi se ipak nešto povećati, a i kolektiv škole trebao bi da pronade neke unutrašnje rezerve.

Moram kazati da ne mogu zamisliti da bi moglo doći do ukidanja šibenske Muzičke škole. Ova škola je osnovana odmah nakon oslobođenja Šibenika i glavni inicijatori za njenu osnivanje bili su vijećnici ZAVNOH-a, koji su tada boravili u Šibeniku. Ona je, dakle, jedna od prvih tekovina socijalističke izgradnje u našem gradu. Izbacila je više talenta kojima je muzika postala poziv, a mnoštvo je onih koji su u njoj stekli elemente muzičke kulture i postali aktivni ili pasivni potrošači muzičkih vrijednosti. Njezinu ukidanje značilo bi osjetno osiromašenje mu-

zičke kulture, posebno muzičkog života, koji već godinama boluje od akutne insuficijencije.

Da li su već sazreli uvjeti za osnivanje školskog tehničkog centra i početka djelovanja srednje tehničke škole u Šibeniku?

— Ako bismo odgovor na to pitanje tražili u željama učenika za nastavak školovanja nakon završene osnovne škole, onda su uvjeti za osnivanje tehničkog školskog centra i srednje tehničke škole više nego sazreli, jer se oni u najvećem broju izjašnjavaju za nastavak školovanja u takvim školama. Ako bismo ga, pak, tražili u potrebara naše privrede, onda uvjeti još nisu sazreli, iz prostog razloga što se privreda još nije izjasnila kakav profil kadrova treba da se školuje u šibenskim školama.

Stručno školstvo mora biti apsolutno okrenuto prema potrebama privrede. Ona treba da ga financira, a finansirati će samo onako školstvo koje daje kadrove koji su joj potrebeni. Činjenica je da za mnoge kadrove koji se školuju u šibenskim stručnim školama šibenska privreda uglavnom nije zainteresirana. Tu se u stvari nalazimo između čekića i nakonja, odnosno između (ne)mogućnosti zapošljavanja kadrova koji se školuju u našim školama II stupnja i pritisaka kojeg na početku svake školske godine više završni učenici osnovnih škola na škole II stupnja. Iako smo svjesni činjenice koju sam prije spomenuo, ipak ove škole moramo nabijati do maksimuma, pa čak i iznad njega. Spomenimo samo da se od 87 ovogodišnjih diplomata Ekonomskog škola zaposlilo samo 8, a 37 ih traži posao preko Zavoda za zapošljavanje, a da je ipak u I razred te škole u ovoj godini upisano 116 učenika. Kakve su mogućnosti zapošljavanja u Šibeniku ilustrira slučaj jednog kvalificiranog tokara, koji je nakon odsluženja vojnog roka šetao nekoliko mjeseci bez posla i napokon se zaposlio, ali ne kao tokar.

Stvarne potrebe šibenske privrede za kvalificiranim kadrovima su, međutim, sasvim drukčije negoli bi to po ovome moglo izgledati. Ako proanaliziramo kvalifikacionu strukturu zaposlenih u radnim organizacijama, vidjet ćemo koliki je raskorak između zahtjeva radnih mesta i kvalifikacija onih koji ih zauzimaju. Sjetimo se da imamo i direktora s nižom spremom, da je u TLM »Boris Kidrič« broj nekvalificiranih radnika 350 posto veći od planiranog, ali zato je broj visokokvalificiranih radnika za 71 posto manji, kvalificiranih za 40 posto i polukvalificiranih za 30 posto. U Tvornici elektroda i ferolegura stanje je još gore. Naravno, problem je socijalni i politički, i to sa svima onima koji zauzimaju radna mesta za koja nemaju stručnu spremu. Jedno od rješenja je njihovo doškolovanje preko postojećih škola i ustanova za obrazovanje odraslih.

Vratimo se ipak pitanju koje ste postavili. Jedan od uvjeta za osnivanje tehničkog školskog centra su dobro snabdjevene radionice i nastavna sredstva. U tom pogledu se već prilično učinilo (u ovoj godini utrošeno je 17 milijuna) i s te strane uvjeti zaista sazrijevaju. Nadam se da će ovaj centar, u koji bi bili uključeni Škola za učenike u privredi i Metalurško-tehnološka škola, uskoro biti formiran. Njemu će se svakako priključiti i specijalna odjeljenja srednje tehničke škole, koja bi, prema nekim prijedlozima, u početku obuhvaćala završene učenike škola za kvalificirane radnike i za njih trajala dvije godine.

Republički sekretarijat za prosvjetu, kulturu i fiziku kulturu dobio je prijedlog nove mreže pedagoških akademija u kojoj se ne nalazi šibenska Akademija. Kakvo je Vaše mišljenje o tome?

— Nisam siguran da li će u času objavljanja ovog razgovora biti uopće još aktuelno. Naime, pitanje egzistencije šibenske Pedagoške akademije baš ovih dana došlo je do tačke kada se odlučuje o biti ili ne biti. Odluka se nalazi u rukama republičkih organa koji utvrđuju mrežu akademija u Republici i mjeru razloge za i protiv postojanja svake postopeće. Izgleda po svemu da se kod tih organa formirao stav da nema uvjeta za egzistenciju šibenske Akademije, iako je prije on bio drukčiji. Cini mi se da su stvaranju ovog mišljenja pridonijela i neka naša unutrašnja kolebanja, sumnje koje su se tu i tamo i kod samih nas javljale o potrebi

čini Knin i Drniš, koje su već godinama orijentirane na nastavnice škole u Šibeniku, daleko teže. Dakle, opravданja za postojanje Akademije u Šibeniku ima i te kako mnogo isto kao i uvjet, kao što je funkcionalni školski prostor, kvalificirani stručni kader. Pedagoška gimnazija kao izvor studenata, riješeni svi materijalni problemi studenata, itd. Samo, nitko nam je neće servirati na tanjur — ako se sami ne umijemo za nju boriti.

Prirodna reforma odrazit će se i na kulturnom planu. Prema prijedlozima društveno-političkih organa u komuni ubuduće bi u Šibeniku djelovale tri umjesto dosadašnjih šest kulturnih institucija. Naročito nas zanima Vaše mišljenje o integraciji triju scenskih institucija — Narodnog kazališta, Centra za kulturno-umjetnički odgoj mladih i Festivala djeteta?

— Privredna reforma je samo ubrzala neka rješenja koja su se već i prije nametala zahvaljujući prvenstveno nezavidnoj finansijskoj situaciji u kojoj se naša općina već više godina nalazi. Kao po pravilu, takva situacija se uvijek najdrašnije odražava na kulturnom planu, u kojem redukcije kada su najbezboljnije. Naravno, to je samo prividno, jer steta se tek kasnije vidi.

Po svemu izgleda da će Šibenik 1966. godinu dočekati sa svega tri kulturne institucije: Muzej grada, Gradska biblioteka i nova ustanova koja nastaje integriranjem Centra za kulturno-umjetnički odgoj mladih, Narodno kazališta i Festivala djeteta, a kojoj se još ne zna ime. Za grad takve kulturne prošlosti i tradicije kao što je Šibenik svakako malo i apsolutno nedovoljno, a da i ne govorimo s obzirom na potrebe koje nam nameće sadašnji stupanj našeg razvijanja. No, ne bi sad malo smisla uzroke ovome tražiti izvan materijalnih mogućnosti komune i mišljenja sam da je u sadašnjem momentu najkorisnije dobro promisliti kako u takvim uvjetima intenzificirati kulturni život u našem gradu.

Muzej grada, već radi same uloge koju ima u ostvarenju zacrtanog programa proslave 900-godišnjice spomena Šibenika, po svoj prilici će u 1966. godini otvoriti svoja vrata građanstvu i početi da djeluje funkcionalno. Integracija Naučne i Narodne biblioteke već je gotova stvar i nastala je Gradska biblioteka. Ne bih se usudio već sada kazati da li je

Šta nam donosi nova godina na Kulturno - prosvjetnom planu

1966

postojanja ove jedine visokoškolske ustanove u našem gradu. Ova kolebanja i sumnje, koji su se čvrsto bazirali na netačnim podacima, još više je potencirala štampa, koja je o pitanju postojanja ili nepostojanja Akademije često pravila senzaciju i tako joj pravila upravo medvjedu uslugu. To u isto vrijeme kada su se gradovi, čije akademije su prema prijašnjim procjenama dolazile u pitanje, borili svim silama za njihovo održanje. Na žalost, uzgred napoljnom, takav slučaj nije samo u vezi s Pedagoškom akademijom.

U najmanju ruku je čudnovato da svega četiri godine nakon osnivanja Akademije, do čega je došlo nakon svestrane analize i dokumentacije o raširujućem postojanju, dolazimo u situaciju da je potrebito dokazivati zašto nam je ona potrebna i da li nam je stvarno potrebna. I to upravo u momentu kada je to najevidentnije. A rason njenog postojanja je u 106 redovitih i 77 izvanrednih studenata (75 ih se upisalo ove godine) koji na njih studiraju, u činjenici da je preko 40 posto nastave u osnovnim školama nestručno zastupljeno, a preko 13 posto reducirano zbog nedostatka stručnih nastavnika, da u 109 odjeljenja nižih razreda razrednu nastavu obavlja 190 učitelja, 8 sa nekom drugom srednjom školom, a samo dva sa Pedagoškom akademijom. Dalje, više od 70 posto nastavnog osoblja koje radi u šibenskim školama školovalo se u Šibeniku, što u bivšoj Učiteljskoj školi, što u Akademiji. Učiteljska škola je već ukinuta, aako se ukine i Akademija, onda ostajemo bez škole koja će nam školovati prijedore potrebe nastavničke kadrove. Računati na to da ćemo naše potrebe pokrivati kadrovima koji se školuju na drugim akademijama ne možemo, jer su primanja prosvjetnih radnika naše komune toliko niska da teško mogu nekoga privući. Dodajmo tome da su potrebe za kadrovima u op-

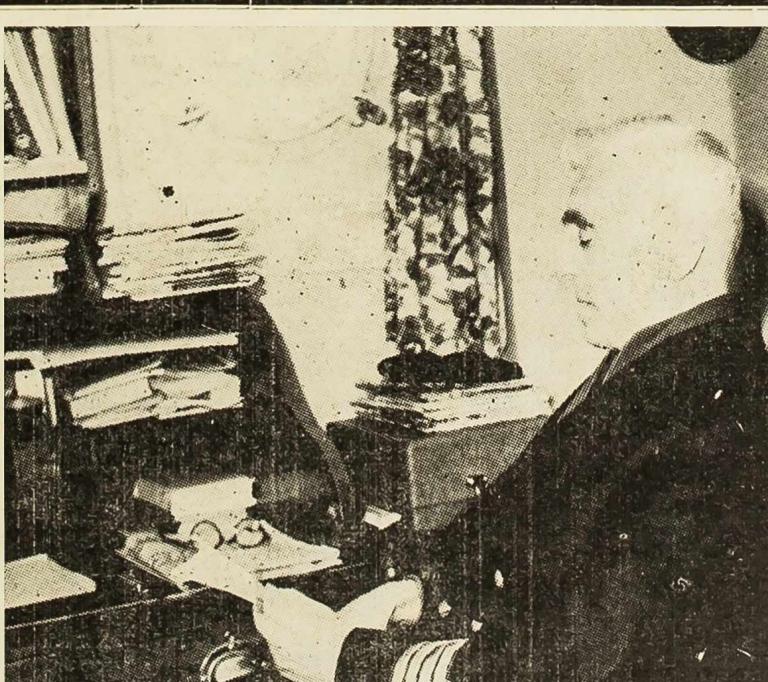
to dobro ili zlo. Problema su imale dosta i jedna druga dosadašnja ustanova, pa ako ih bude manje, a djelatnost efikasnija, integracija će se isplatiti. Inače, uštede koje su tako postignute minimalne su, a da bi se samo zbog toga integracija isplatila.

Najaktuellerija i najinteresantnija je svakako integracija Centra za kulturno-umjetnički odgoj mladih, Narodnog kazališta i Festivala djeteta. Moram odmah kazati da licno to i ne smatram integracijom u formalnom i tehničkom smislu. Radi se zapravo o formiranju jedne nove ustanove, jednog novog kultiveta, koja sa sredstvima koja komuna može za to da odvoji može dati maksimum kulturnom životu grada. Zamišljeno je da to bude prvenstveno jedan centar za scensku umjetnost u kojem bi se promicala amaterska kazališna umjetnost, potpomognuta nekim profesionalnim snagama, zatim omladinska scena, pionirska scena, kazalište lutaka, gostovanja, koncertna aktivnost i Festival djeteta. Jasno, kako će to biti umnogome zavisiti od ljudi koji će raditi u toj ustanovi. Svaki od njih će morati da dade sve od sebe da bi se opravdalo njen postojanje i išlo ka ostvarivanju jedne mnogo ambiciozne perspektive, ali već sada treba svakako voditi računa o zadovoljavanju kulturnih potreba svih kategorija građana. Sto se tiže Festivala djeteta, problem je kako će on u toj ustanovi sačuvati svoj integritet, naročito u odnosu prema vanjskim licima s kojima dolazi u kontakt i s kojima surađuje. Mislimo da to nije nerješivo, a razlozi za njegovo pripajanje su nesumnjivo dobra.

Daleko sam od toga da bih sve to skupa smatrao idealnim rješenjem. Prihvatom ga jedino kao rješenje koje nameće nuždu. U svakom slučaju, nije nerealna pretpostavka da će naš grad ovim imati bar nešto više nego što je posljednjih godina imao.

Razgovor vodio: J. Jakovljević

Tamo ima dobroga voća

Jedan stari isluženi brod doplovio je ovih dana u vode Jadrana sa svoga posljednjeg putovanja iz sjeverne Afrike.

Nakon 22 godine plovidbe po svim meridianima svijeta donio je svoj posljednji teret iz Šaksa. Brod je od 1942. godine vijao kanadsku zastavu kao »Forth Graham«, pa talijansku kao »Marco Foscarini« i jugoslavenu kao »Promina« — pripadnosti »Slobodne plovidbe« Šibenik.

Sada su strojevi broda utihnuti zauvijek. Pokrenut će se još samo jednom, kada »Promina« krene na »groblje brodova« da bude isječena u staro željezo.

ono najdraže svim našim pomorcima kad dolaze kući — na naše otoke i na našu obalu.

Kad sam ušao u tu kabinu, učinilo mi se da sam se sreća sa prošlošću jednog čovjeka kojem je 60 godina brod bio isto što i dom, kojem su sva mora svijeta bila isto što i trgov i ulice njegova Orebica.</

GOVORE NASTAVNICI O SVOME PREDMETU (2)

U sistemu nastave treba nešto mijenjati

Da u našem školstvu sve stvari nisu stavljeni na pravo mjesto, jasno je svima onima koji se bave odgojno-obrazovnim procesom. Ovom prilikom ne mislimo na još uvijek nedređene čvrste izvore financiranja obrazovanja i na relativno niska lična primanja radnika u prosvjeti, već u prvom redu na kompleksne tokove procesa nastave. Šta bi trebalo uraditi, šta isključiti iz prakse, a šta novog unijeti – da bi se naše školstvo oslobođilo nekih sprega i postalo suvremeno i adekvatno potrebama društva – pitanje je o kojem se u posljedje vrijeme i te kako mnogo raspravlja. Vodeći razgovore s nekolicinom šibenskih prosvjetnih radnika, nastojali smo da akcentiramo svakodnevni »život« pojedinih školskih predmeta i probleme s kojima se suočavaju oni koji ih preduju u osnovnim i srednjim školama.

STANA BURAZER: PREVISE SKOLSKE ADMINISTRACIJE

U odnosu na teškoće pri prenošenju znanja iz predmeta koje predajem na Pedagoškoj gimnaziji mogu kazati, pored ostalog, slijedeće: za profesora koji ima samo tri godine prakse ovaj poziv predstavlja veoma odgovoran i težak posao. K tome treba dodati – da živim u gradu koji ne posjeduje pošteno opremljenu biblioteku, niti dobro snabdjevene knjižare. Ima li se to u vidu, bit će lakše shvatiti teškoće u našem pozivu.

Pri prenošenju znanja, ako se tako može govoriti, glavni problem je u tome što sam prisiljena da samo uskladjem program iz predmeta koje predajem – psihologiju, filozofiju i logike – sa postojećim udžbenicima. Program rada iz predmeta filozofije veoma je opširan, a postojeći udžbenici posve neadekvatni. Zbog toga sam prisiljena da dopustim da učenici »hvataju« predavanja, u koja onosim sve ono što sam udžbenikom sve ono što sam udžbenik ne obraduje. Dobro je da nastavnik proširuje, daje i objašnjava, ali nije dobro da se iz bilježaka uči. Kada i kako učenike naučiti samostalno upotrebi knjige? Kakav će biti njihov rječnik? Kakva će biti njihova opća kultura?

Problem pokušavam rješiti i na taj način da učenici sami čitaju raznovrsna djela i rasprave s područja filozofije, te da ih u vidu referata iznose svojim drugovima u razredu. Sada nastaje drugi problem: kako doći do potrebne literaturu, koju škola nije u stanju nabaviti? Postavlja se pitanje: mogu li ja lično, kao na-

stnik, da posjedujem potrebne udžbenike? Na to pitanje odgovorila bih da nisam u stanju da ih nabavim, jer su udžbenici i sva stručna literatura veoma skupi, a primanja su minimalna!

U vezi s predmetom psihologije i logike situacija je nešto bolja, jer su postojeći udžbenici dosta dobri i prilično uskladeni s programom. Vrijedno je spomenuti i to da se učenici koriste dnevnom štampom, da prate časopise i da na taj način mnogo lakše savladavaju određenu problematiku.

Misljam da ne grijesim kada kažem da učenici vole sve ono što im je na adekvatan način protumačeno, što im nije ostalo nejasno i gdje sami mogu najviše doći do izražaja. Sve se to postiže pravilnom organizacijom tumačenja i provjeravanja. Pedagoški seminar je posebno interesantan, jer se obrađuje raznovrsna problematika – koja ima zadatak da učenike upozna sa svim osobinama nastavnog poziva, s karakteristikama psihologije djeteta i nizom drugih stvari u vezi s tim. Međutim, ni provođenje pedagoških seminarâ ne prolazi bez teškoća, a tu u prvom redu mislim na nedostatak dobre literature. Prisiljeni smo da se služimo onim što imamo. Praćeni rad učenika na ovom seminaru, može se vrlo lako uočiti njihova snalažljivost, način izražavanja, vlastiti stavovi i niz drugih osobina.

Siromaštvo i nepravilnost izražavanja predstavlja jedan od bitnih problema u takvom radu. Svi se trudimo, a uspjeh istostaje. Smatram da je velik razlog i u tome što ima dosta učenika putnika, koji su pod jakim utjecajem sredine u kojoj žive.

(lokализam u gororu), pa su više sputani u svome načinu poнаšanja i manje snalažljivi od svojih kolega iz gradske sredine.

No, to nije sve. Vrlo je malo mogućnosti da se nastavnici posebno posvete tim problemima. Suvise su zauzeti školskom administracijom, društvenim radom i brigom oko dodatne zarađe (što je posve opravданo) jer je njihova stimulacija neadekvatna s obzirom na društveni značaj nastavnika rada. Istina je da je dobar nastavnik uvijek dobar i savjestan u radu, ali kad bi bez brige mogao da se sav posveti tome radu – bio bi još bolji.

VITOMIR PERCIN: NEDOSTAJU UVJETI ZA RAD

Prije nego što odgovorim na pitanje, koristio bih priliku da kažem da nastava likovnog odgoja na osnovnoj školi ima svoje određeno htjenje i svoj duboki smisao. To spominjem radi toga što neki, komponirajući vrijednost nastavnih predmeta, još uvijek nastavu likovnog odgoja bacaju u posljednji plan. Ako nastava likovnog odgoja intenzivno razvija estetski odgoj, koji je neminovan u formirajuću ravnatelje intelektu i duha, onda mjesto ove nastave nije sporedno u općem programu odgoja i obrazovanja.

U realizaciji programa ove nastave svaka izvedena slika ima svoj cilj: ili da prikaže volumen, ili prostor, ili ostvari neko karakteristično traženje. U postizanju cilja angažiranost nastavnika je velika, jer je nastava likovnog odgoja strogo individualizirana, pošto svaki učenik u sebi nosi i svoje mogućnosti i svoj način izražavanja.

Najteže i najvažnije u svemu je to – kako izvesti dobro objašnjenje i prilagodenje teme učenicima i stvoriti potpun interes, atmosferu i zagrijanost rad. Kada se u tome uspije, glavnina učenika počne kreirati, koje često prelazi i u zanos. Tada samo jedan mali dio učenika zna raditi mlako i indifrentno.

Inače, uvjeti rada su jako teški. Naša škola nema crtanicu i radi se u sputanim klupama razreda. Zamislite kako je to teško izvesti jedan rad, recimo, na reproaktivnoj grafici. Nedostaje nam često i adekvatnog rezervita. Uopće, često znam doci u situaciju gdje jedino napor i inventivnost mogu osigurati dobr izlaz.

Ipak, kad se kao ekvivalent uloženom trudu pokaže lijep uspjeh – imam zadovoljstvo kod jednu divnu naknadu.

IVO BILAN: GDJE SU NAM NASTAVNA POMAGALA?

U II gimnaziji u Šibeniku predajem tri predmeta: povijest, državno i društveno uređenje i političku ekonomiju. To me, samo po sebi, stavlja pred određene teškoće, ali mi i omogućava da pobliže osjetim, varijantu, ocijenim i manifestiram latentne sposobnosti i interes učenika za društvenu skupinu predmeta.

Prenositi znanje nije lako, i to dobro znaju svi savjesni pedagozi. Uspjeh ovisi o nizu faktora, a osnovni su ovi: predznanje učenika, uvjeti rada, audiovizuelna nastavna sredstva i pomagala, sistemi i organizacija nastave, i drugi. Govoreći konkretno, ne mogu a da ne istaknem (bez zlih namjera) da je stanje u ovoj školi takvo da ni jedan od spomenutih (i nespomenutih) faktora ne zadovoljava u potpunosti normalno izvođenje suvremene nastave.

Učenike dobivamo iz osnovnih škola grada i šire okolice. Saradnjost je velika, predznanje malo, a radne navike gotovo nikakve. Uz uobičajenu selekciju i intenzivan rad postižu se divni rezultati, ali se ponekad i u završnim razredima susrećemo s nedopuštenom manjkavostu u znanju učenika. Društveni predmeti traže kompleksna znanja učenika, moć koncentracije, kompariranja i zaključivanja, elokvencije i često originalnost. To se može postići ozbijanjem i sistematskim radom. Učenici bi trebali mnogo, vrlo mnogo čitati, ali oni kažu da su pre-

opterećeni i da nemaju vremena! Pa kako omogućiti učenicima da sami osjeće zadovoljstvo otkritja osnovnih zakonitosti u razvoju ljudskog društva, da spoznaju materijalnu istinu, moć i veličinu ljudskog duha? Predavač se nalazi u situaciji da pored »obavezne« gradiva ulaze ogroman rad u cilju kompletiranja znanja kod učenika, iznalažeći metodu uključivanja učenika u aktivni samooobražavni rad, kako bi se osposobili da sami prodiru u srž problema koji se tretiraju. Sa zadovoljstvom mogu istaći da u tom pravcu nailazim na izvanrednu podršku i interes kod učenika i da se naš zajednički trud kruši u uspjehom.

Na tom putu ka većem uspjehu postoje, na žalost, i druge velike teškoće, često male materijalne vrijednosti. Na primjer: škola ne posjeduje dovoljan broj historijskih i geografskih karata, radimo bez historijskog kabineta i zbirke, nemamo dovoljno priručnika i literature za referate i produživanje gradiva, ponekad oskudjevamo i u krediti, itd. Mnoga nužno potrebna pomagala u nastavi ne vrijede više od desetak tisuća dinara! Ali, šta da se radi kad ih nema?

Pretrpanost učenika u razredima (ove je godine nešto ublaženo) posebno je pitanje, jer u takvim uvjetima nije moguće uspješno angažirati, zainteresirati i zaposliti sve, provjeravati znanje kroz utvrđivanje i produživanje gradiva, srodit se s učenicima, upoznati afinitete, sklonosti i dušu učenika.

No, uza sve teškoće (a gdje ih, uostalom, nema?) čini mi se da solidnim uspjesima u nastavi možemo zahvaliti i činjenici da naši učenici posjeduju i ozbiljnost i inteligenciju, volju, interes i sposobnost – često više nego bi se to na prvi pogled moglo reći. A to je utješno.

IVO ANTUNAC: ĐACI PUTNICI POSEBAN PROBLEM

Nerado odgovaram na pitanja o radu škola, jer se ljudi više zabavljaju nego zabrinjavaju čitajući i slušajući o problemima prosvjete i kulture.

Nastava hrvatskosrpskog jezika u našoj školi odvija se na isti način kao i u drugim osnov-

brzo se razvija. Ipak, bez sistematskog rada s mlađima, prepun stihiskom razvoju kroz podsavzno prvenstvo, koje često gubi svoju regularnost, nije način na koji ćemo doći do kvaliteta.

U ostalim sportovima ili gotovo nemamo aktivnosti ili je neznačna. Odbojka, sport u kojem smo jedno vrijeme bili najbolji na Jadranu, gotovo da ne postoji. Jedriličari kao da se i ne takmiče, a atletičari se više niko i ne sjeca. Radničke sportske igre se održavaju, ali veliki radni kolektivi kao TLM »Boris Kidrič«, Tvrnica elektroda i terologura, »Elektra« i »Velimir Skorpik«, koji su svojevremeno bili čak i nosioci sportskog života Šibenika, postižu vrlo skromne rezultate, ukoliko uopće i učestvuju.

I na kraju, kao prosjetni radnik, očekujem da će, zahvaljujući novim propisima, formalno, prividno školovanje postepeno nestati iz naše svaki-danice.

To su stvarne želje ljubitelja sporta našega grada sportašima za Novu 1966. godinu, pa makar na tablicama i ne bili prvi.

SMI

Novogodišnja bilanca

Dvije strane sportske medalje

Na isteku jedne, a na početku druge godine, obično se prave bilance rezultata, ostvarenog i neostvarenog, dobrog i lošeg, prave se analize i na osnovu njih planovi za naredni period. U sportu također. Kroz razne statističke podatke, tabele, medalje i bokale osvrća se na minulu godinu i donose planovi za nove uspjehe.

U našem šibenskom sportu ova godina, na prvi pogled bogata uspjesima, ima i drugu stranu medalje. Možda je najbolje da ih pogledamo obe, da ih pogledamo jednakso osvjetljivo. Radi jednostavnosti u kategorizaciji sportskih grana prema njihovoj važnosti u gradu, podijelili bismo ih, kao što to je Statut općine radi, na kvalitetni sport, tj. sport sa vremenom takmičarskog rang-a i masovni sport, tj. sportske grane koje još nisu dosegle tako visoke planove. Na kraju, prema tome naš sport se i finan-

cira. Nogometni klub »Šibenik«, najpopularniji sportski kolektiv u gradu, sa svojom neamaterskom drugoligaškom ekipom ostvario je u ovoj godini do sada najveće ligaške plasmane. Cijenjenica da nikada nismo bili bolji možda je dovoljna da budemo zadovoljni. Druga strana medalje, međutim, ne izgleda tako svijetljiva. Nezbiljno izgubljeni bodovi u Zadru ili štrajkom (jer štrajk je prava riječ za samovoljan i demonstrativan neodlazak u Banju Luku) čestice igraca izgubljeni bodovi od »Borcea«, sigurno bi nas popeli neku stepenicu više. Ne budimo neskromni, možda bi nam se odškrinula vrata i Prve lige. Ipak ti izgubljeni bodovi nisu jedini dio tamne medalje. Nemci i neodlučnost da spriječimo ili rigorozno kaznimo vinovnike jedne pojave, daleko je veći crv u nogometnoj jabuci.

Druugi, po tradiciji najjači, čisto šibenski sport – veslanje, ostvario je niz značajnih uspjeha. Najbolji takmičar »Krk« i reprezentativac u skifu Damir Trlja pobijedio je međunarodne regate u Lionu, dobitnik »zlataleg vesla« u Lucernu, šesti na prvenstvu Europe. Omladinski četverac s kormilarom, prvak države i pobjednik međunarodnog omladinskog turnira, ostvario je i druge vrijedne rezultate. Jedna strana medalje neosporno sija, pogotovo ako dođemo da je briju o tome slijaju preuzeo nova, mlađa uprava, sastavljena od prije aktivenih veslača, riješenih da »Krk« vrate staru slavu. Druga strana medalje i ovde odudara od prednje strane. Za nekada najmasovniji i najkvalitetniji sport Šibenika, sport u

kome smo dali više reprezentativaca nego što sada ima aktivnih takmičara, više nema interesa. Malo članova, slab interes, nijedno takmičenje održano u našem gradu posljednjih sezona, patina su koja prekriva ovu stranu medalje.

Konačno, treća grana kvalitetnog sporta – plivanje, pokazuje postepen, ali stalni progres. Iz godine u godinu pedantnim radom savladuje se poneka stepenica na putu ka vrhu. Prvo mjesto u grupi, a zatim na finalnom takmičenju II savezne lige, dovelo je PK »Šibenik« do vrha drugoligaških takmičenja, pred sama vrata Prve lige. Uspjesi pionirske i omladinske ekipa na prvenstvu Republike ukazuju na vedru budućnost. Vaterpolisti postaju pravci Hrvatske i na kvalifikacijama za ulazak u II saveznu ligu osvajanjem prvog mesta ostvaruju davnu želju. Nekoliko susreta sa ekipama iz inozemstva samo su upotpunili ionako bogatu sezonu na našem bazenu.

Ovdje, izgleda, nema one druge, tamne strane medalje, pa nam je želja da ona uvijek ostane svijetla. Ali, slabii uvjeti za rad u zimskoj sezoni mogu biti uzrok da i ova medalja potamni.

Pored to tri kvalitetna sporta, u Šibeniku postoje i druge sportske grane republičkog ili potpuno lokalnog značaja. Teško je rangirati ih po vrijednosti, jer se u svakom drukčije vrednuje. Za ovu godinu načito je značajno što su se ponovo probudili tri već davno zamršili sporta.

Košarkaši, koji već davno provode aktivnost jedino kroz škole i manja gradska takmičenja, formirali su klub. Košarkaški klub »Šibenik« je s mnogo entuzijazma prihvatio rad i u svega nekoliko mjeseci fajnatičnog rada u gotovo nemogućim uvjetima postao prvak Dalmacije, a zatim i petu ekipu u Hrvatskoj. Uspjeh svakako vrijedan priznanja. Ali, košarkaši su gotovo beskućnici. Sele se iz sale u salu, iz dvorišta u dvorište, tražeći prostor za rad. U takvim uvjetima teško se mogu očekivati bolji rezultati.

Stolnotenisači su gotovo identični košarkašima.

Ponovo okupljeni poslije nekoliko godina pauze, po-

štovanju vrijednih entuzijazmom, bazirali su rad na mladima. I prvi rezultati su već tu. Četvrti mjesto pionira u ekipoj konkurenčnosti na republičkom prvenstvu plod je intenzivnog rada. Šesto mjesto seniora na kupu Republike pokazuje da je rad ozbiljan. Ali, i STK »Šibenik« ima svoju bolju. Nepodesne i trošne prostorije glavna su kočnica radu.

Treći novoformirani klub u ovoj sezoni je biciklistički klub »Šibenik«. Plod je tvrdoglavje upornosti nekolicine bivših biciklista, koji su oko sebe okupili mlađe i privolili ih da voze na običnim biciklima. Danas, neupnu godinu nakon prvih koraka, često susrećemo mlađice u dresu na sportskim biciklima, kako neumorno okreću pedale. Vidjeli smo i nekoliko trka, od kojih jedna je izbor državne reprezentacije.

Tri sportska novorođenčeta 1965. godine kao jačetaju liće jedno drugome. Velika volja, čisti amateri, znatna kvalitet, a uvjeti više nego loši. Zajedno su nastali, zajedno rastu, samo da zajedno ne stanu. Jer, već su oni postojali i već jednom stali, a uvjeti su možda bili i bolji.

Sportska igra koja u Šibeniku uživa znatnu popularnost je rukomet. Ispadanjem »Radnika« Vodice u prošloj sezoni iz Dalmatinske regije, ostali smo sa svega dva predstavnika, »Galeb« održava mjesto pri vrhu, a »Metalac« pri

DIFERENCIRANJE OBЛИКА DRUŠTVENOG DJELOVANJA

SAMOUPRAVLJANJE PROTIV OBJEKТИVNIH ZAKONITOSTI NEMA PERSPEKTIVE

Nema potrebe dokazivati i objašnjavati prisutnost i korisnost ekonomskih kategorija, zakonitosti i principa u našoj privredi, kao što su zakon ponude i potražnje i ostala pravila tržišta, zakon vrijednosti, princip rentabilnosti, orientacija na dobit, itd. Dakle, u svim tim odnosima postoji nešto što se ne može mijenjati shvaćanjima, željama i potrebama; bar ne u svojoj sущини. Privredne mjere su upravo imale za cilj da se te zakonomjernosti još jače istaknu, te da se na njih postavi cjelokupni ekonomski i društveni stimulans, i to mnogo više i različito nego prije. Privreda se može razvijati i jačati samo ako poštuje svoja vlastita pravila i norme. Sve ono što je u njoj umjetno i usmjerljano ima prolazni karakter, a što opet ostavlja duboke tragove i posljedice.

EKONOMIKA KAO KOZMOPOLITSKA KATEGORIJA

Ukoliko se u određenom društvu proizvodi za potrebe tržišta, onda ekonomika koja odražava i regulira tu proizvodnju jedino može imati robno-novčani karakter, bez obzira na to kako mi zvali te odnose i ekonomiku. U suvremenom društvu (u okviru međunarodne razmjene dobara), gdje svijet predstavlja jedno ogromno tržište roba, prizna se i vrednije samo jedan oblik proizvodnje. Ekonomika time postaje kozmopolitska kategorija, koja ne priznava strukturu društvene nadgradnje. Na Zapadu, kao i na Istoču (istina u jednom specifičnom obliku) produkciju se vrši za potrebe tržišta. U Sovjetskom Savezu u periodu »dirigiranih« teorija, zakon vrijednosti je bio potpuno ignoriran, kao i mnogi drugi ekonomski principi. Treba istaći da je to vrijeme kada je ta zemlja vrlo malo učestvovala u međunarodnoj razmjeni roba i kada su proizvodnja i distribucija bili u detalju planirani i usmjeravani administrativno. Zakon vrijednosti je u takvim okolnostima bio paraliziran.

Danas, međutim, SSSR izlazi iz svojih ekonomskih okvira i uspostavlja privrednu na općevačkim principima. Tu smo komparaciju istakli s tendencijom da neke pojave i odnose paralelno promatramo, pošto su nam mnoga pitanja zajednička, kako u bazi, tako i u nadgradnji.

Povest čemo se tako malo mislima sovjetskog ekonoma G. Lisičkina. »Zakon vrijednosti, robno-novčani odnosi, djeluju i tada kada ih ne priznaju. U tom slučaju oni djeluju protiv ljudi koji pokušavaju da grade ekonomiku na temelju svojih mišljenja i želja. Mnogo je bolje i efikasnije ne trošiti snagu na besmislenu borbu protiv onoga što nije u našoj moći da izmijenimo. Jer, mi,

RENTABILNOST BEZ ZAHVATA ADMINISTRACIJE

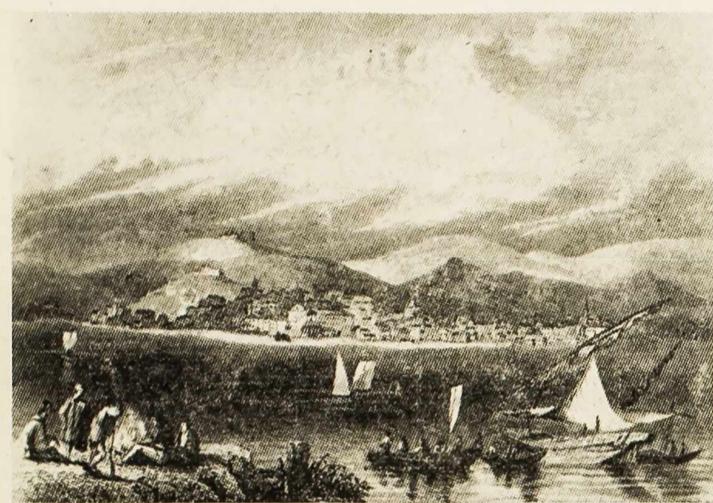
Podimo dalje mislima Lisičkina: »Bilo bi mnogo korisnije udubiti se u proučavanje kako objektivno postojeći ekonomski zakon djeluje u socijalizmu i što je moguće učiniti

na primjer, ne sporimo da li treba priznati zakon očuvanja energije ili ne: mi taj zakon tretiramo kao objektivnu činjenicu i, poznavajući ga, koristimo ga u praksi.«

INJEKCIJA DOTACIJAMA I SUBVENCIJAMA

Turska karavana prispjela u Šibenik. Crtež iz djela Yriarte – druga polovina XIX stoljeća.

Šibenik u prvoj polovini XIX stoljeća, litografija štampana u Pragu.

Fotografija Šibenika iz 1875. godine snimljena pri-godom dočeka cara Franje Josipa I u Šibeniku. Na foto-grafiji se vide zidine (s kulom) koje su išle od kaštela Sv. Ane sredinom današnje tržnice do zgrade Narodnog kazališta.

Šestoro ljudi u kupeu prvog razreda nije se do sada poznavalo. Pa, nisu ni pokazivali neki interes da se upoznaju. Svatko je bio zauzet svojim mislima oko smještaja gomile stvari i dosadom dalekog putovanja.

Šištanje pare pod prozorom potraživalo je neprijatnu tišinu pred odlazak. No, to je trajalo samo dole dok se golema kompozicija nije pomaknula sa svoga mesta nekako naporno, teško, cvlaći pod teretom svega što nosi.

Tada je progovorio čovjek napadno visokog čela, prosjede koše, podesetogodišnjak dubokog, melodiognog glasa.

»Nismo ni krenuli, a već kasnimo pet minuta, konstatirao je on pošto je prelistao nekoliko stranica »Reda vožnje«. »Nadoknadit će to oni gore po ravnici, ali naša željeznica nije principijelna.«

Težak iz Dubrave koji je sedio pored njega odmahne rukom: »Malo prije ili malo kasnije — šta mi tu gubimo? Ionako svi putujemo kartama za godišnji odmor.«

Ta slučajna lina ironija jedva da je bila primijećena.

»Da, javi se opet čovjek nešto glasnije, »samo to se sada više ne bi smjelo dogadati. Zar i željeznica ne radi po učinku?«

Ulaže konduktér i vrši pregled karata.

»Dokle nas pratite? — upita znatiželjni putnik. Sigurno do Novske?«

»Ne, da Bosanskog Novog!«

»Znači, radite kraće nego oni naši gore, a primate sigurno iste plote. Ili možda i veće? Tako je to kad postoji toliko zajednica ZTP u zemlji. Dijelite i viškove, a ipak sporo obnavljate vozni park.«

»Kakvi viškovi? Primamo ponekad i 80 posto! Doviđenja! Moram dalje.«

»Znam ja željeznicu, opet će čovjek. »Jednom sam prije rata morao platiti kaznu od 20 dinara. Cudno je to bilo. Zurio sam na vlak koji je vozio ondašnjeg engleskog kralja Edvarda. Znate, onoga koji se odrekao prijestolja zbog jedne žene. Uskociši sam u vagon posljednjeg časa — bez karte. Tražio sam od konduktéra, ali je odbio da mi izda kartu jer je to bio »specijalni vlak«. Morao sam još platići i glebu od 20 dinara. Obišao sam sva nadleštva žaleći se. I ministarstva. Uzalud. Reklam su mi da mogu tužiti same kralja. Salili su se, naravno. Ali ja još nisam od toga odustao. Mislim da on i danas stoji bolje od menel.«

Težak iz Dubrave, kojem je pod košuljom virila debela mornarska majica, namještao je svoje demione pune vina.

»Koji me vrag natira da sve ovo vozim?! Ali moj sin iz Beograda piše: »Stari, dodi bez svega, samo ne bez vina.«

»Vi imate vina, ali morate kupovati hranu, opet će čovjek. Sam se čudim kako vaš seljak sastavlja kraj s krajem. Sta u tom kamenu može da raste?«

»Ah, raste. Nade se. Nismo mi puno izbjirljiv svit.«

I raspršao se opet čovjek s visokim čelom:

»Da bar imate pašnjake, imali biste i mesa. Samo, vidite, i pašnjaci su preživjeli. Mi stoku držimo u stajama. Isto i Slovenci. To se bolje isplati. Zemlja se čuva, i travi i usjevi. U Sloveniji nemate hrane po pašnjacima. A vi sigrano kupujete hranu za stoku?«

»A, vraga! Hranimo je svačim!«

»Ali dobro mlijeko može dati samo krava koja se hrani dobrom hranom.«

Da se podsjetimo na prošlost grada

Šibenik je započeo svoje postojanje kao utvrda na jednom istaknutom mjestu, koje dominira velikom prirodnom lukom smještenom po sredini naše obale.

U XVI. a pogotovo u XVII. st. postao je veoma značajno utvrđenje na istočnoj obali Jadrana, okruženo jakim zidinama i okolnim tvrđavama. Istovremeno ga je njegov urbanistički razvitak pretvorio u jedno od najsljikovitijih mesta na jadranskoj obali.

Zbog svega toga on je obraćao na sebe pažnju umjetnika-grafičara, kartografa i graditelja, koji su nam svojim djelima zabilježili njegov izgled u prošlosti.

Najstariji sačuvani radovi, koji prikazuju Šibenik, potječu iz XVI. st. To su bakrorezi, od kojih se neki više a neki manje odlikuju vjernošću prikaza i preciznošću izrade.

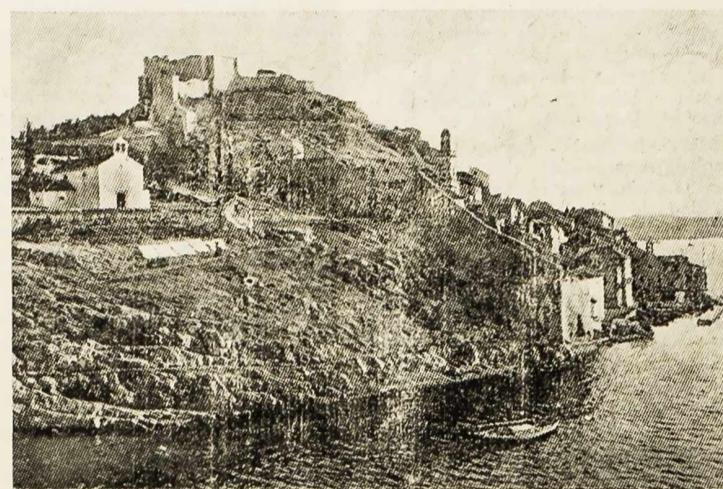
Iz XVI. st. osobito je vrijedan jedan crtež, koji predstavlja šibenski škrver.

Od radova iz XVII. st. treba istaknuti crteže rađene za katastik šibenske bolnice Sv. Marije i Lazara, te radove mletačkog kartografa i geografa V. Coronellija.

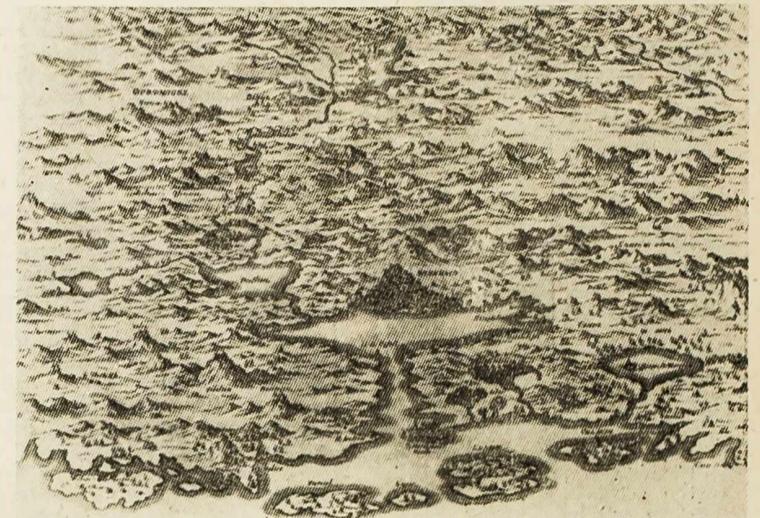
U XVIII. stoljeću nastao je interesantan i nedavno otkiven crtež francuskog graditelja i slikara Clerisseau-a, koji prikazuje dio obale s kompleksom oko stole crkve Sv. Jakova.

Nekoliko radova u tehnički litografiji prikazuje nam Šibenik u prvoj polovini XIX. stoljeća.

Zahvaljujući susretljivosti drugova iz Muzeja grada Šibenika, u našem listu donosimo nekoliko radova koji će nam barem donekle dočarati lice našeg grada u prošlosti.

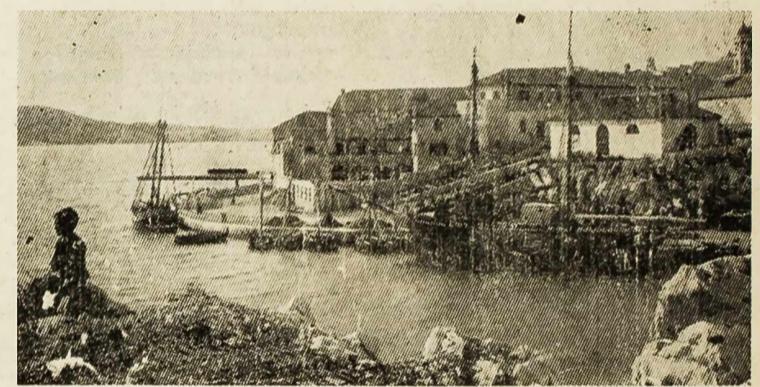
Pogled na zidine u Docu. Zidine su se prvo bitno spuštale do mora, a početkom XX stoljeća je njihov donji dio porušen da bi se izgradio put do uvali u Docu.

Bakrorez iz djela »Theatrum Europeum« od Matea Meriana da Bazilea iz prve polovine XVII. stoljeća.

Stari pazar.

Draga gledana sa zapadne strane prije nasipanja — prije I svjetskog rata. U to je vrijeme Draga služila kao pristanište manjim brodima.

Reportaža

Čovjek koji je znao sve

»Malo ti mi pijemo mlijeka. Nešto malo prodamo, nešto za djecu. Ja imam dosta i pčela.«

»Sa pčelama valja znati raditi. Imam ih ja u Staroj Pazovi bez broj...«

»Ubole me nekidan tri odjednom, žali se težak. »Leda nisam mogao uspraviti, ruke mi natekle.«

»Znate kako se to radi? Uzme se jedna velika pčela. Uhvati se lijevo lagano za krila i prinese se ruci da vas ubode.«

Ali treba biti oprežan! Ne dozvolite da duboko zarije svoju žaoku, samo na površinu kože. Uza žaoku ostane sitni mjeđuric tekućine. To treba izvaditi. Tako nekoliko puta. Skupiti otrov i uštrcati u krv. Malo to boli, ali si kasnije imun i ništa ti ne smeta. Ni stotine uboda. Samo to ne vrijedi za žene. One imaju debelu kožu.«

Jedan od putnika glasno se nasmija.

Težak iz Dubrave, za kojeg sam tek tada doznao da se zove Marko, raspreo je priču o svome sinu: »Oženio se prije dva mjeseca po treći put. A ušao je tek u tridesetpetu. Prva mu žena umrla, druga pobegla. Sada kaže da je sretan. Idem da vidim najnoviju nevestu.«

»Žene su vam zlo, zaključi njegov sugovornik uz naročiti naglasak. Govorio je polako, ali jasno; nekako uvjerljivo i značajno. »Ja se, na

primjer, nisam nikada ženio, ali ih dobro poznam. Često su mi govorili: »Milose, pogledaj onu twoju komšinicu. Taman za tebe. I pogledaj na nju. Lijepa žena, lijepo djevojče. Kućanica i sama. Radi, brate, ko glista. Dobra u svemu. Kad što: otkrijem ti ja — već dva puta vjenčana. Ima dva muža. Jednog u Baranji, drugog u Banatu, a meni se klela na sve...«

»Ili jedna druga: doselila odnekad u naš kraj. Svi je lijepo cijenili i voljeli. I umalo se ne oženili, kad se otkrije da ima odraslo dijete... Tako, nikada ne znaš što će te snaći.«

»A ima toga, takova su vremena», slegne ramenima Marko. »Samo, moja stara i ja nismo se nikada posvadali, a još prije petnaest godina slavili smo srebreni pır. Tko to zna kako je to danas?« Nagne svoju bocu bevande i protegne se da malo zadrijeva.

Neko vrijeme tišina. Svi drijemaju pod prigušenim plavičastim svijetлом kupea. Monotonija brzog ritma vlaka što juri zaustavlja misli i omamljuje.

Na jednoj stanicu čekamo dosta dugo. Naš suputnik ustaje i opet vadi »Red vožnje«. Zaustavlja konduktéra i konstatira da imamo više od pola satu zakašnjenja. Ne negoduje, samo mu je draga što je to pravilno zaključio.

Sjeda, pa opet časka s Markom. Njegov se glas mijesha s bruhanjem vlaka. Čas prevladava jedno, čas drugo. Čas se svi zvukovi stupaju u jedan monoton i nestvarni glas, koji se gubi u polusnu. Tek u tamo čuje se po koja riječ Markova, po koja rečenica, koja završava onim: »Da, tako je to! ili »E, što se može!« »Znam ja to! itd. Riječi koje čovjek izgovara s nategom — kad mu se ne govori i kad jednostavno želi da — spava.«

Sivo jutro i nepregledna ravnica. Mamurni putnici piju crnu kavu koju nudi čovjek u bijeloj konobarskoj bluzi.

»Ovdje ste izmješali 80 posto »Franka«, 20 posto »Santos« kave i sve to skupa preprili. Rezultat je ova loša topla voda.«

To se opet javio naš gorovljivi znanac. Čovjek iz željezničkog sekora ugostiteljstva ne odgovara. Slijedila je čitava tirada o kvaliteti i spremanju kave.

Netko primjeti na jednoj stanicu grupu lovaca. To je bio povod da čovjek s visokim čelom kaže nesto i o lovu. »Vidio sam kako se zečevo love na veliko. To je nešto! Pripreme traju danima: razastiru se velike mreže, kopaju se, jame, pokriju lišćem i travom. Na velikom prostoru puštaju se psi. Puca se. Zečevo se pojaviju i bježe, a zatim sve kreće za njima. Tu treba biti stručnjak. Zeca, ja zeca, a živoga je teško hvati. Uzbudljivo je vidjeti kako se stotine zečeva zapliču u mrežu. Pokoji se probije, ali ga dočeka sačna. Mreže se zatvore i nastaje hvatanje: za uši, i noge, pa u kavez. Veliki lijepi zečevi. Zatim u vagone. Po desetak tisuća i odmah preko granice. To su dobre pare.«

Ustao je i pozdravio se: »Moram ići. Sada će Ruma.«

Ponetko doručuje. Stari Marko iz Dubrave palji prvu jutarnju cigaretu, koju je savio od svoga crnog duhana. Nestrpljiv je nekako da vidi sino i novu nevestu.

Na kolodvoru u Beogradu, nakon sat vremena, silazimo. Odjednom

naš znanac, koji je sada trebao biti u Rumi, opet časka s Markom

»E, e — , šta mogu, pogrešno sam očijenio vrijeme. Ruma je već bila prošla. Ali, lako ću ja natrag. Nije daleko. Zbogom.«

J. Čelar

Vodopadi su mi na dohvati ruke, sugestivni sna-gom elementi, nasmijani i rasplakani, nadmoćeni džgom koju stvaraju raspršene kapljice u sunčevim zrakama: usnopljene i izlomljene pri zapadu. Čovjeku srce jače kuca i prsa se nadimlju. Za noge ne osjećaš, iglica borova ti je ravna u lakoći. I zrake i kapljice i razbijena rijeka zrače neuništivo. Ijepotu, a bori, osobito čempresi, čule kao uvrijedena gospoda i mimo promatraju tokove i pjesmu vodo-pada. I tek onda, kada vjetar uzdigne svoje ruke, čut će se glas njihovih strunja. Žurio sam da što više sunca ostane iza mene, a poti i umor dijelio sam život i netaknutom pejzažu koji krije u sebi neko nedohvatno poštenje: oduzima ti umor, a hrani te snagom.

Pristiže me dječak na magarcu. Jaši na samaru veslajući nogama u praćama. Projurio je kraj mene bez pozdrava, sumnjiva pogleda natkrivena gustim obrvama. Pozvao sam ga da stane.

— Zelite li da vam ponesem torbu? — snašao se vragolan. Mora da je bio već prije spremjan da će ga zaustaviti. Po bradi i čelu mu zacrtane brazgotine kao znaci dobrote.

Dadob mu torbu da je metne ispred sebe. Osjećah se kao vojnik koji je bacio ratnu spremu s leđa.

— Užašite, ako ste umorni — reče dječak na krivljivu da side s magarcu.

Isli smo polako. On na samaru, a ja se držah za svoju torbu. Magarac je žurio i vukao me, ali mu dječak nije dao da žuri. Kako je ugodno pješačiti kad te netko vuče. Ili je to zato ugodno što se držim za magare? S njega je mirisalo sadno i ostale rane koje je načinio samar pod svakodnevnim retrom. Najveće rane, crvene boje, vire ispod samara i potpregala. Jadro živinice. Tovar za tovarom nosi na svojim ledima i nema vremena da mu se rane ohlađe, niti da zacijsle. Kopita su tupo nabijale tvrdu cestu: prednjim nogama je sadio a zadnjim krušdav. Ni jednom nije uleknuo ledima, mada su rane velike.

Nared put ptica belenguza, selica koju ljudi jednako vole kao i lastavicu, jer dolazi prije sviju selica i već u zoru zapjeva na zidu ili na kamenu. Ne čeka kao vinarka da se otvore pu-povi vinograda. Pribili smo joj se na nekoliko metara: ubija velikog skakavca. Malo ključne, pa nas pogleda da li još stojimo. Okance joj kao leća. Cekali smo dok pojede skakavca.

Mlada je — reče dječak. — Stare odmah odlete, boje se svakoga. Luda je ova ptica — nastavi. — Savija gniazdo u zidu ili pod kamenum pa ih zmije uništavaju. Čudno se ponašaju — reče. — Kad prave gniazdo, pjeva mužjak i ženka, kad ženka leži na jajima, on čuva strazu i javlja joj gdje se nalazi neprijatelj. Oboje vode brigu o mladima. Kad netko nađe, plaču nad njima i tako otkrivaju gdje se nalaze.

— Jesi li ti srušio koje gniazdo?

— A, jesam, jesam puno. Samo nikada nisam mogao odgođiti pticu od belenguza — reče dječak. — Osjetljivi su pa brzo crknu.

Cuo sam prh njenih krila. Odletjela je koso uz brinu, visokih pina krupnih plodova, noseći skakavca u kljunu. Cuo sam glas dijetički našao dječjem kašljiju, a zatim kvrcanje u koru koje se utopilo u grmljavini vodopada. Ispod nas zdesno odmara se rijeka ispresjecara i iskrivljana travnatim otočićima kao krpama na kojima leže otkosi i korjenje ševara nalik odigršćima poroga luka. U zaklonine uvukle se vode i čine jezera. U njima miruju ribe: velike, kao pruce, a male, kao trunje što je donjela Krka i dalje ne može da pliva. Dno je blato uskrsalo, bacu mjeheure na površinu. Matica rijeke žuri da se odmori u Prokljanu. Nosi posljednju lađu izletnika koji zasigurno nikada neće zaboraviti na pro-vedeni dan na slavopima Krke.

Dječak je sišao s magarcu i pomakao mu pot-predolj da ga manje žulja. Dao mi je torbu i nestao iz grma. Magarac je potezao zmijastu lužinu. Ugledao sam dječaka gdje kraj borovih stabala bere ciklame. Kitica se brzo povećala u njegovoj ruci. Vratilo se s druge strane. Ispod nogu mu poletješe sjemenika maslačka.

— Pomišlite — reče. — Ovo mi je najdraže cvijeće.

— Nisam znao da ovdje ima ciklama — rekoh. — Miris im je lješti i intenzivniji od onih u bukovim šumama. — Sagnuo sam se da berekam; njihove crvenkasto-ljubičaste glavice naklonjene zemlji, dotiču se jedna druga. Cvjet do cvijeta, nigdje lista nema. Duge bijele stabljike izvlače se iz borovih iglica.

— Ima ih mnogo — reče dječak. — Kao da ih je netko posjao. A nije, nikle su same. Ubrat će vam jednu kitu pa mirišite ako volite. Ja volim minisati cvijeće.

— Naravno — rekoh. — Metnut će ih u času na noći ormaric.

— Nećete noćas zaspasti — reče dosta tvrdi.

— Hoću, umoran sam.

— Bit će vas strah. Da ste ne znam kakav heroj, bit će vas strah. Morate se prije naviknuti na buku vodopada. Po noći se sve čuje jače nego po danu: mumlanje, grmljavina, šum, prskanje, zavijanje kao da vuci prelaze s jedne strane na drugu. A koliko se toga pričinja — razvuc će dječak. — Ja sam se navikao pa mi slapovi pjevaju uspavanku.

Sunce će skoro zaći za klisuru što je ostala daleko iza nas. Dječak uze magarcu za usi

i provlači se s njime kroz grmlje na livadu da natovari tovar grubog sijena od ševara i barskih trava. Ptice su pjevale u krošnjama pred spavanje. Cuo sam ih samo iznad glave, a čim sam se maknuo ispod diveta — sve se utapalo u buci vodopada. Ovdje se ljudi kreću kao patuljci iz bajke;

Prije pedeset godina bilo je ovdje stotinu mlinica, a sada vraže i jedno, osim sirotinje na šibenskoj bandi — govorio je Mate sa Žurča Brda koji od svanača do smrkuća boravi na rijeci. — Jedino je ova rika jača od zuba vrimena. Isprid svake mlinice bila je stup za biljce i sukance.

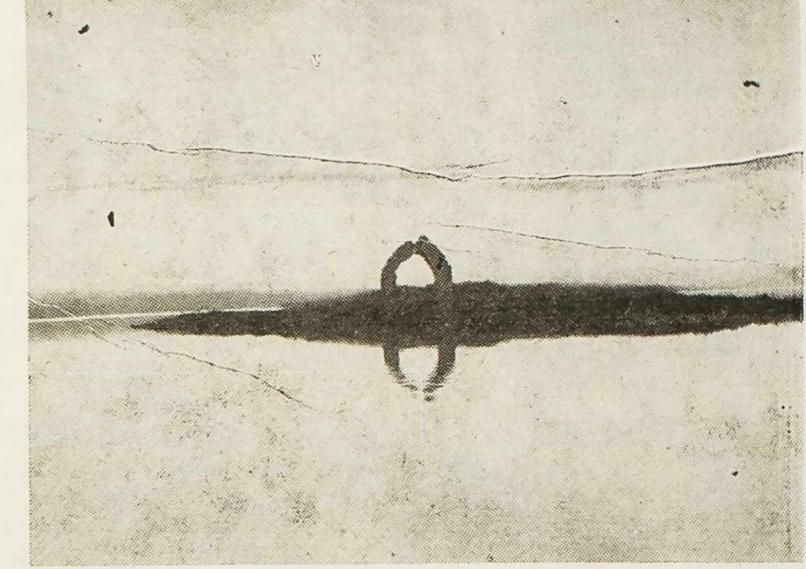
Stajali smo na drenovom mostu koji ispod slapova spaja skradinsku stranu, zarašćenu gustim zelenilom gdje se čovjek osjeća kao da se stvorio u tropima, i šibensku stranu koja zrači čistu dalmatinsku realnost: borovi, litice, grmovi smilja i bodavica. Mate stade tačno na sredini mosta i zatupka štapom, zatim uperi štap na slapove.

Cilu Krku imala su dva vlasnika: Šupuk i Borello. Dilila ih je ona sedra tamo, tačno popola

Šupuk zaradivao na ujmu u svojim mlinicama nego sva ova turistička družina i ugostiteljstvo na svome mudrovanju. Još kad sam bio dite govorili su da postoje planovi i studije za uređenje slapova Krke. Istu pismu zajedno sa mnogim sada slušaju moji unuci, a za to vreme, moj sinko, puno je toga porušeno i uništeno. Kad bi mogli uništiti, bi i samu Kruku, ja ti kažem — govorio je ljuto udarajući štapom o daske umivenog mosta.

— Valjda je nešto i napravljeno — pogledah južnu obalu. Ispod kuća tutnje golemi mlažovi rijeke koje je tijelo otkinuto gore na zaskoku i navraćeno da kroz čelične cijevi nalik gorostasnem crvu baje-maru okreće turbine i svoju moć šalje čovjeku koji ne misli na rijeku.

V

Krkom uzvodno

njihovo postojanje progutao čvrsto uokvireni krajobraz i nemir. Slapovi su stvarnost i snaga prirode. Oni su u čovjeku i izvan čovjeka. Na sve strane žubori voda, tutnji, šumi, mumla, grmi, sunovraća se. Sve se kreće s vodom i u vodi i pokorava se njenoj snazi. Utakla me u tok, oteti se ne mogu, vraca me na polazište. Sve je čisto i bistro kao nebo. A meni nedostaje dječak, da povuče riječi o nočnom strahu, nedostaje mi društvo, jer me već, misleći na noć, spopada strah.

Odjednom sam se našao zaognut bujnim zelenilom: jablanima, topolama, murvama pogrljenih stabala, divljim smokvama nadvitih grana nad rijeku, vrbama kojih se vršike dodiruju brzacu, bršljanom, kupinom, metvicom... Bori su ostali na padinama gdje tkaju mrak. Zarobilio me zelenilo i buka. Rijeka se ovdje, na skradinskoj strani, gdje pod golemim drvećem čuće šatori i ljudi se slade plemenitom rijebom, rasukala kao praseća crijeva, razvukla se i razbijala. Osjećam labilnost zemlje i snagu vode, koja teče i izvire na sve strane. Miris riba ispred šatora. Snopovi trstika i aparat za ribolov naslonjeni na šatore. Stranci se slade, štučaju, pa silaze u potok u kome se hlađe cincane košare vina, piva i raznih sokova. Načovo gleda iz prikrajja i razmišlja o svojoj rijeći, o njenim bogatstvima i ljepotama, o stranicama kojih je koriste — gotovo badava. I osjeća se strancem. Samo je zimi svoj kad rijeka nikome ništa ne daje.

Naokolo srušeni grad vodenica. Voda im izjeda temelje, vrijeme je srušilo krovove. Ispod njih poniru odvojni bujici, da bi opet potocišili na vidicima. Ma koliko čovjek je obuzima radost kad se nađe u ovom ambijentu gdje postaje lag an i čist u prsku milijuna kapi, s tugom će razgledati mrtve vodenice zdravih zidova i temelja, i mlinško kamenje na pro-plančanu. Vjetar se u trstikama zapliće i šuti, vjetar kome se ne može odrediti pravca. Putovi i pristupi Buku tijesni i zapanjeni. A sve bi se moglo popraviti i rajuša ga priroda dade čovjeku na uništenje, čovjeku dostupiti na uživanje. Da li netko ovuda prolazi zatvoreni očiju, pitam se? Ni duša se pred Krkom zatvoriti ne može. A ljepota kod je porušena, ružnja je od ružnica. Sreća je u tome što svaki posjetilac kapitolira pred impresivnom slikom vodopada, pa neviđe kuce koje su umrele.

Sve na skradinskoj strani zalošu zrači: gospina kapela, vodenice, stupe, staze i mostići. Takav dojam daje zemlju, predmeti, puti... kad pogledam vodu, pristupam drugome svijetu...

S talni stanovnici Krke su brašnjavi mlinari gluhi na obadva uha, ugostitelji čuvari vodovoda i centralne i nekoliko ljudi kojima rijeka ne da odu. Ljeti su veseli i pomiješani s gostima, zimi su tužni kao i rijeka kad se surva u Jarugu. Za svakoga imaju spremljene odgovore i ništa ih ne treba pitati.

Slapa. Sve je ovo bilo njihovo: mlinice, stupe, centrala, vodovod...

Ispod mosta ribe u dubancima; jato zbijeno u krugu i kad im se nešto baci ne obaziru se kao da su oglušile od buke slapova. Jedna za drugom izviruju na površinu, broje goste, a kad se u dubokom plavethniu nakriva, zablistaju bisernim sjajem ljušaka.

— Di si vido ovakve lipote? — upita me Mate podboden o štap. — A ne vridi, nikakve koristi. Nikakve — ponovi. — Samo šteta.

— Ovo je najlepši kutak Evrope — rekoh.

— Evrope? — začuđeno razvucu lice na lijevu stranu. — Svita, sinko, svita! Ma ovi naši to ne znaju iskoristiti — šapne mi na uho. — Gledaj, je, ove naše Krke. Gori površ slapova zagrlila se sa Ćikolom po zajedno: hop-la, niza sedru sedamnaest skalina, visokih blizu pedeset, a drugih petsto metara, čine čistu lipotu i divotu, kao da andeli leti u misnim košuljama. Kad zapuše levanat, Krka sva-koga tko se nađe na mostu — umije i pomlađi za deset godina.

S voda vrije, ključa, kipi mlječna pjena, survava libe se zmije, skakući mlažovi, pište pijavice, slijeve u kome se hlađe cincane košare vina, piva i raznih sokova. Načovo gleda iz prikrajja i razmišlja o svojoj rijeći, o njenim bogatstvima i ljepotama, o stranicama kojih je koriste — gotovo badava. I osjeća se strancem. Samo je zimi svoj kad rijeka nikome ništa ne daje.

Naokolo srušeni grad vodenica. Voda im izjeda temelje, vrijeme je srušilo krovove. — Druga su danas vremena — reče. — Razumim jo to, ma ne razumim sve drugo. Sve se onda bilo od idara. Pamtim i ja kad je Ante Šupuk sagradio tvornicu manistre i mlinice za mlivenje buvarice. Bilo je buna kad sam bio dite, vrag im sruči... A niki Venecijan sagradio centralu, osvitišlo Skradin i Šibenik i podigao tvornice u Šibeniku. Sve se prominilo osim Krke. I ona se prominila, osiromašila. Vidiš koliko se sedre osušilo, sve su to prije pedeset godina bili slapovi. Ima na onoj strani i jedna velika spilja, ali je sasvim zapuštena. Ljudi i ne znaju da postoji. A da znaš kako je lipa: puna je svakavkih »mosura« i »čulaka«.¹

— Dovoljna je i ova ljepota — rekoh.

— Lipota sama za sebe ništa ne vridi — odgovori pomalo uvrijeden. — Više je, moj sinko, pokojni

— Ruku na srce i živi uru — reče starac. — Ali šta je muva na debelom volu. Šta je to na ovoklu lipotu i divotu? Ona reštauracija gori i kučica s nekoliko kreveta? To je koliko i ništa. A opet, pošto ljudi amo dolaze sami zalutaju kao ovce u tuđi tor, i to je puno. Ovca u tuđem toru ostaje dan-dva i biži kući, pa makar joj bilo ne znam kako lipo.

— A oni šatori tamo?

— Oni će nas umesti, sinko. Povataše svu ribu. Nitko ne vodi računa da love i šta love, a ribe sve manje. I prodaju nam — zajeca starac — Inglezi i Šabve prodaju nam našu ribu za ono malo takse što su razapeli šator. Neka ih vrag nosi! I takav turizam neka ide vragom!

Stari Mate je ušutio. Ugledah kapljice u njegovim očima i levanat ne puše, ne umiva mu zjenice rosuljom rijeke. Starac plaće, za čim čovjek plaće ispod vodopada?! Ponovo je zatim da nam Inglezi i Šabve prodaju ribu ispred naših vrata, a naši drugovi prave planove i studije isto kao i oni oko devestate. Rekao je, da je samo malo mlađi, da bi otisao: u Šibenik... u Zagreb, u... Otisao bi i rekao bi im: ne valja, drugovi, jer naša unučad nisu isto što smo mi bili oko devestate, a moraju slušati iste pisme kakve smo i mi slušali. I Krka piva istu pismu, prokljinje je, a čemu je rika kriva...

Prešli smo na drugu stranu gdje kosina postaje sve kosija. Dao sam mu ruku da se uspone zapuštenim putićem pod rasiljku gdje jedan seljak toči žutinu. Kvarat po kvarat piju ljudi, a bijelo vino grgođi u grlu. Na grani visi pršut u celofanu. Krška pršuta, dvije kriške kruha i kvarat vina s vodom: marenada. Čovjek i na »viru« daje domaćem svitu.

Nad ponorom odvaljene zidine: temelji debeli dva koraka, temelji hrvatskih velikasa Šubića, Ne-lipića, divovske kosti ne dotiče rijeke. A možda je već tada, ili kad su Turci zaposjeli Skradin, ljepota počela umirati. Možda? Koliko pitanja krije u sebi rijeke? Koliko odgovora daje čovjeku? Skoro će mrak. Penjem se uz brije, a starac ide ravn u obalu slobodnog jablana i pričati priču koju je tisuću puta pričao, priču o rijeći, o vilama, vukodlacima i o stranicama kojih uništavaju riju. Penjem se, a Krka se čuje trostruku jače. A kad legnem, njenja će se snaga povećati. Sve će drugo mirovati. Ciklame su na dječaka — sasvim zapušteni. Ima na njihovim rukama, na njihovim riječima, na njihovim očima, na njihovim usnama. Mislio sam na dječaka — osjećajući da neću zaspasti od straha.

Nikola Pulic

¹ stalktiti i stalagniti

Pad Šibenika pod 4-stoljetnu dominaciju Venecije

Slavogostić, Marko i Ivan Radević i Ivan Svistić, preuzeли su potpuno svu vlast u svoje ruke i uklonili i posljednji utjecaj plemstva u gradskoj upravi. Petar Mislinski obavijestio je Žigmunda o ovim političkim prevarama, nakon čega mu je kralj naredio da »uspstovi red« u gradu. Petar je skupa s knezem Ivanom Cetinskim ušao 7. V. 1411. godine u vojskom u Šibenik, pohapsio pučke kapetane, od kojih je četvoricu — Antu Mavrića, Dišmana Slavogostića, Marka Radevića i Ivana Radevića — dao u noći istoga dana pogubiti u kuli Kneževih palača. Slijedećeg dana tijela pogubljenih pučkih kapetana bila su pokopana u zajedničku grobnicu u dvorištu fratarstva domin

Zahvati koji se provode u svim privrednim oblastima s ciljem stvaranja uvjeta jačeg i stabilnijeg privrednog napretka nisu mimošni ni pomorsku privredu. Oni su se, zapravo, naročito odrazili na pomorstvo, s obzirom na njegovu specifičnu ulogu u međunarodnoj razmjeni. Da bi se održao određeni balans između zahtjeva unutar samih poduzeća pomorske privrede i sposobnosti konkurenetskog djelovanja na međunarodnom tržištu, bilo je potrebno sprovesti čitav niz specifičnih mjera. One su isle od maksimalnih iskoristavanja unutrašnjih rezervi, štednje, do preispitivanja čitave djelatnosti radnih organizacija, do analize najoptimalnijeg korištenja raspolaživih kapaciteta na brodovima, do traženja mogućnosti za konkurenstveno uklapanje u nove linije međunarodnog pomorskog transporta.

Uspinko tome, pomorska privreda nije ostala bez problema. Naprotiv, neki od njih još su i potencirani. Tu je, prije svega, pitanje finansijskog efekta nakon ukidanja premija i uvođenja jedinstvenog paritet dolarja. Do novih brodova, opet, ne dolazi se na jednostavan način, osobito u novim uvjetima. Osim toga, još uvijek ima teškoća oko školovanja pomoraca. Smatra se da nije pronađen jedan adekvatan način njihova obrazovanja. »Bijeg na kopno« još uvijek postoji, i to baš u vrijeme kada su kadrovi u pomorstvu neophodni, osobito oni kvalitetni.

TITULE KOJE ZNAČE MALO

Više puta i na raznim mjestima je istaknuto da u problemima školstva u pomorstvu danas stvari stoje tako... da se slobodno može reći da od rata do danas nije riješeno pitanje naših pomorskih škola, prosto zato što su o njemu rješavali i rješavaju većinom ljudi s veoma malim ili nikakvim pomorskim iskustvom, a od onih koji su imali odgovarajuće kvalifikacije, kao, npr. naši nastavnici, većina ih je izgubila svaku vezu s praksom i životom broda i pomorstva. Pitanje se rješavalo više akademski bez čvrste i izravne veze sa stvarnim stanjem i potrebama našeg pomorstva. Zato danas naše pomorske škole i daju kadar sa inženjerskim titulama koje na brodu ne znače ništa, osim što nekima daju ideje o nekim posebnim pravima na ograničenje njihova rada i zaduženja na obično nadziranje drugih članova posade. Takav kadar uz to jedva da ima minimum stručne spreme potreban za normalan rad i život na brodu. (kap. Z. Jurišić). Možda su neki od takvih zaključaka i sviše rigorozni, ali je očigledno da problem oko školovanja pomoraca i dalje postoji.

ZALEĐENE POSTELJINE, ALI...

Za vrijeme posjeta brodu »Prominak«, koji se ovog mjeseca vratio sa svoga posljednjeg putovanja, razgovarali smo s posadom o tome zbog čega pomorci napuštaju svoje zvanje. Evo o tom pitanju rezimea razgovora kojeg smo vodili sa prvim časnikom broda Nenadom Dodićem.

— Ne odgovorit isticu činjenica da je novac glavnog uzroka iskrcaja pomoraca, odnosno da je standard na kopnu bolji. Velika većina pomorskih oficira nije pro razmišljalna o tome kolike će imati prindeljnosti kada postanu oficiri na brodu, nego kako će doživljavati svoj poziv na moru. Većina oficira ima ljubavlju prema pomorstvu, kao i svim pomorcima uostalom. Mi smo pomorska zemlja koja ima svoje časne tradicije, pa su takva osjećanja sasvim razumljiva. Pomorci ne smeta toliko na veliku vrućinu ni velike hladnoće. Ni Perzijski zaljev, ni Kanada, ni Sjeverno more. Plovio sam na lošim brodovima poput »Sibicevaca« i sada na »Prominak«. Imali smo teških dana. Navest su neke primjere. U Kuvajtu smo iskrcavali 18 dana cement. Vrućina je bila nesnosna, ali nisam čuo ni jednog mornara koji je rekao da će se radi tanta iskrcaj i raditi na kopnu. Godine 1963. i 1964. vozili smo pšenicu iz Kanade za Lenjingrad u zimskom periodu. Imali smo popravak kotlova. Hladnoća je bila veoma velika. Dovoljno je da kažem da je posteljina na mome krevetu bila zaledena i zalipljena za stijenu broda i da smo spavalj odjeveni. U siječnju smo imali užasno nevrijeme u sjevernom Atlantiku, maglu od Engleske obale do Lenjingrada. Vidite, opet iznosim isti argument: nitko nije rekao da će se radi tih stvari iskrcaj. Paradoksalno je kad se navodi kako moderni brodovi i moderne luke otežavaju život pomorca. To ne odgovara činjenicama, jer danas pomorac može birati u koju će vrstu plovida poći, pa prema tome i kuda će ploviti. S druge strane, život na brodu nije neizdrživ i ima vremena za odmor. Evo vam opet nekih primjera. Početkom 1962. godine krenuli smo iz Anversa za obale

zapadne Afrike, gdje smo krcali staro željezo za Japan. U Dakaru smo ostali 21 dan, u Avidanu 15 dana, u Tokoradi 20 dana. Vozili smo uz rijeku Congo do grada Matadi i tu proveli 10 dana, obišli vrh Dobre nade i bili u Durbanu, zatim u Singapuru i iskrcaли se u gradu Nagoja u Japanu, gdje smo ostali oko mjesec dana. Plovili smo za Sjeverni Vijetnam i bili u Hajfongu četrdesetak dana, te ponovo otplovili za Sjeverno more. Kako vidite, bilo je veoma mnogo vremena za boravak u lukama, za razgledanje gradova i prilike da se čovjek i psihički pripremi za nova putovanja. Konačno, danas se i obitelj pomorca može ukrctati na brod i ploviti zajedno. Po mom mišljenju, razlog zbog kojeg pojde pomorac, a osobito oficiri, odlaze s brodova — nalazi se u sistemu školovanja. Treba znati da oko 80 posto zapovjednika na našim trgovackim brodovima ima ono klasično školsko obrazovanje: malu maturu, četiri godine nautike, te iz tog dvije godine kadetskog staža na brodovima, nakon čega se polaze ispit za poručnika trgovacke mornarice i nakon godinu-dvije postaje kapetan duge plovidbe. Visoka škola nadoknađivala se stalnom praksom. Da bi se to ispravilo, osnovana je Viša pomorska škola. Međutim, ljudi koji su završili tu školu često zamišljaju da bi trebali biti odmah zapovjednici brodova, iako nemaju dovoljno prakse na tom polju. Kad im se to ne ostvari, ubrzo napuštaju zvanje i traže posao na kopnu. Dijelim mišljenje nekih pomoraca da bi naučničku školu trebalo produžiti sa 4 na 5 godina i, kad se postane poručnik, ploviti duže vremena, te uz tu praksu polagati ispite za viša zvanja. Zanimao sam se u dvije poznate pomorske škole u Hamburgu i Trstu u pogledu priznavanja školske spreme i prakse, i evo što su mi odgovorili: svaki onaj Jugoslaven koji je poručnik trgovacke mornarice može polagati ispit za kapetana duge plovidbe, s tim da ima najmanje 4 godine staža duge plovidbe u oficirskom činu. Dakle, praksa, i opet praksa...

Marinko Lugović iz Bilice je vođa stroja na brodu »Prominak« i plove već 6 godina, dokle od osnutka »Slobodne plovidbe« Šibenik. Plovio je na »Dorćol« i na »Šubićevcu«, pa i pod teškim uvjetima. Pored svega toga, ne pomišlja da traži novo zanimanje.

Joso Vlahov, čistar na brodu, rodom je iz Šepurine, plovio je također na nekoliko brodova ovog poduzeća. »Zanimanje pomorca nije zanimanje po put svakog drugog. Postoje velike razlike. Pa ipak, ja se ne bih mijenjao. Kad sam se jednom opredijelio za ovo, tu ēu i ostao.«

I od ostalih smo članova posade, i pored njihovih pritužbi, čuli slične izjave. Ipak se čini da su mlađi ljudi ili pak oni koji imaju specifične obiteljske probleme skloni tom bijegu na kopno. Isto tako i dio onih koji su se školovali, a koji ovom zvanju nisu pristupili iskreno i sa ljubavlju. Za šibensko poduzeće »Slobodna plovidba« za sada ne postoje neke ozbiljne teškoće oko potrebnih kadrova na brodovima. Istina, njihov izbor nije velik, ali ih je ipak osigurano onoliko koliko je neophodno.

BRODOVE UZIMALI U NAJAM

Svi ti problemi i teškoće koje smo naveli bili su stalno na redu i u »Slobodnoj plovidbi« u Šibeniku, što pokazuje da je kompleksno pitanje kadra i ljudi koji žive na moru jedno od temeljnih pitanja svakoga takvog poduzeća. Imajući na umu i tu činjenicu, možemo pratiti i razvijati ove radne organizacije od 1959. godine do danas.

Već i zbog specifičnog karaktera djelatnosti s kojom se bavi — ovo je poduzeće imalo teškoće od samoga svog osnutka. Ali, odmah treba naglasiti da je ono imalo i smjelosti da neke od njih radi kalno riješi.

»Slobodna plovidba« Šibenik formirana je u vrijeme vrlo slabe konjunkture na međunarodnom tržištu. Nije bilo osnovnih sredstava. Brodove je trebalo uzimati u najam i otplaćivati ih od zarade. Prosjekno je naime tih zajmova isplaćivano godišnje po 700 milijuna dinara za sve brodove.

To su bila četiri »Libertija«, četiri broda tipa »Grad« i tri druga broda preuzeta od »Slobodne plovidbe« Ploče.

Priprenjem »Dalmatinske plovidbe« 1961. godine, betinske »Obalne plovidbe« 1962. i integracijom »Slobodne plovidbe« Ploče od 1. i 1963. postavilo je pred šibensko poduzeće mnoge nove probleme, tim više što je ono preuzealo sve dotadašnje gubitke koje su spomenute plovidbe imale. Čitavu njihovu negativnu bilancu. Osim toga, tu je još i pitanje rezališta. Ono se počelo graditi kada je na tržištu vlastala velika konjunktura starih brodova za rezanje,

O KRUHU SA DEVET KORA

KRIZA POMORACA DA ILI NE

kada su cijene bile još povoljne. No rezalište je počelo radom u razdoblju pada te konjunkture i naglog skoka cijena starih brodova. Pored toga, ono je bilo nekompletirano. Nije bilo izrađenih obojsijeka za odvođenje starog željeza ni dovoljno obaveza za pristajanje brodova. Kisik, osnova sirovina ovog pogona, dobavlja se iz Dugog Rata. Sve je to povećavalo troškove. Od 180 ljudi, koliko ih je u rezalištu najviše radilo, bio je mali broj onih sa potrebnim iskustvom ili spremom.

U osnovna sredstva rezališta bilo je ukupno investirano oko 29 milijuna dinara. Do svoje likvidacije rezalište je izrezalo u svemu oko 12.000 tona starog željeza.

S takvim teškoćama poduzeće je imalo negativnu bilancu prema završnom računu od travnja 1963. Kolektiv je činio velike napore da tu situaciju popravi. Trebalo je tražiti izlaz prije svega vlastitim snagama. I baš u vremenu kad su članovi ovog poduzeća primali svega po 80 posto osobnih dohodaka, kad su ga neki napustili, počela su se nazirati rješenja za sredovanje situacije. Kolektiv je pokazao maksimum razumijevanja i jednodušnosti u nastojanju da se oživi pomorska privreda grada.

PO STRANI, ZBOG MALE TONAŽE

»Slobodna plovidba« Šibenik je tokom 1964. godine raspložala sa ukupno 12 brodova i 72.000 tona nosivosti (DWT). Međutim, iz toga je proizlazila jedna teškoća. Budući da poduzeće nije imalo tonaze od 150.000 tona, nije se moglo registrirati za prekomorsku plovidbu. Izlaz je nadjen u tome što se organizirala tehnička suradnja s »Atlantskom plovidbom« Dubrovnik. Tako je 6 brodova tipa »Liberty« obavljalo prekomorsku plovidbu u okviru te suradnje. No, i ta se suradnja plaća. Tokom prošle godine za nju je izdato 32 milijuna dinara.

Mala tonaža brodovlja imala je za šibensko poduzeće još jedan nedostatak: zbog te male tonaže poduzeće nije ušlo ni u djelomični program izgradnje flote. Kasnije su, međutim, izgrađeni elaborati, da bi se uklopilo u taj program, i to u smislu novog prihvatanja orientacije gradnje flote za Mediteran. Prevideno je da se u sedmogodišnjem planu izgradi desetak brodova od 1.500 do 2.500 tona. Jedan takav brod kupljen je prošle godine u Antverpenu i dobio je ime »Krka«. Karakteristično je da se poduzeće još dosta prije reforme uspjelo otarasci sve onoga što nije bilo rentabilno. Nešto osnovnih sredstava predano je Pločama. »Plovidba« je bila obećala da će za pločanske »Libertije« dati manje obalne brodove. To je i provedeno.

BRODARI STALNO NAGLAŠAVAJU...

Kao i svako pomorsko poduzeće, »Slobodna plovidba« Šibenik radila je prije reforme na principu neto-deviznog priliva. Sve je bilo usmjereni na to da se ostvari nešto veći priliv, jer je o tome najdirektnije ovisilo poslovanje radne organizacije. Valja znati da je poduzeće na svaki dolar dobijalo premije.

Da se tičе kadrova, poduzeće je, kao i svu pomorsku privredu, u tome donekle oskudjevalo, osobito u kvalitetnom kadru, iako u posljednje vrijeme postoji sve manje teškoća. Osobito je zadovoljavajuća situacija u kadru strojara na brodovima. Iako je prije bilo situacija da nije bilo ni onolikog broja ljudi koliko je nužno potrebno, ipak nikad nije dozvano do zastoja u plovidbi. U zadnje vrijeme poboljšana su primanja članovima kolektiva. Pa ipak imaju slučajevu odlasku, kako oficira, tako i drugih pomoraca. Razlozi su uglavnom oni koje smo već naveli i koji su općenitog karaktera. U osobnim primanjima ide se za tim da se stane u red naših drugih poduzeća pomorske privrede.

Odmah početkom siječnja iduće godine poduzeće otvara i novu liniju iz crnomorskih luka za Jadran, koja će saobraćati svaka 22 dana sa dva broda u oba pravca. Već su izvršene sve obimne pripreme da se zainteresiraju brodari koji bi iz Rijeke raznosi robu koja dolazi iz Crnog mora. Veliku podršku za ove linije dala je »Jugolinija« iz Rijeke, »Jadroslobodna« iz Splita, »Splošna plovidba« Koper, a i sama Rijeka. Na taj način u novoj godini »Slobodna plovidba« Šibenik ulazi u još veće i značajnije poslovanje među našim poduzećima pomorske privrede.

Joško Čelar

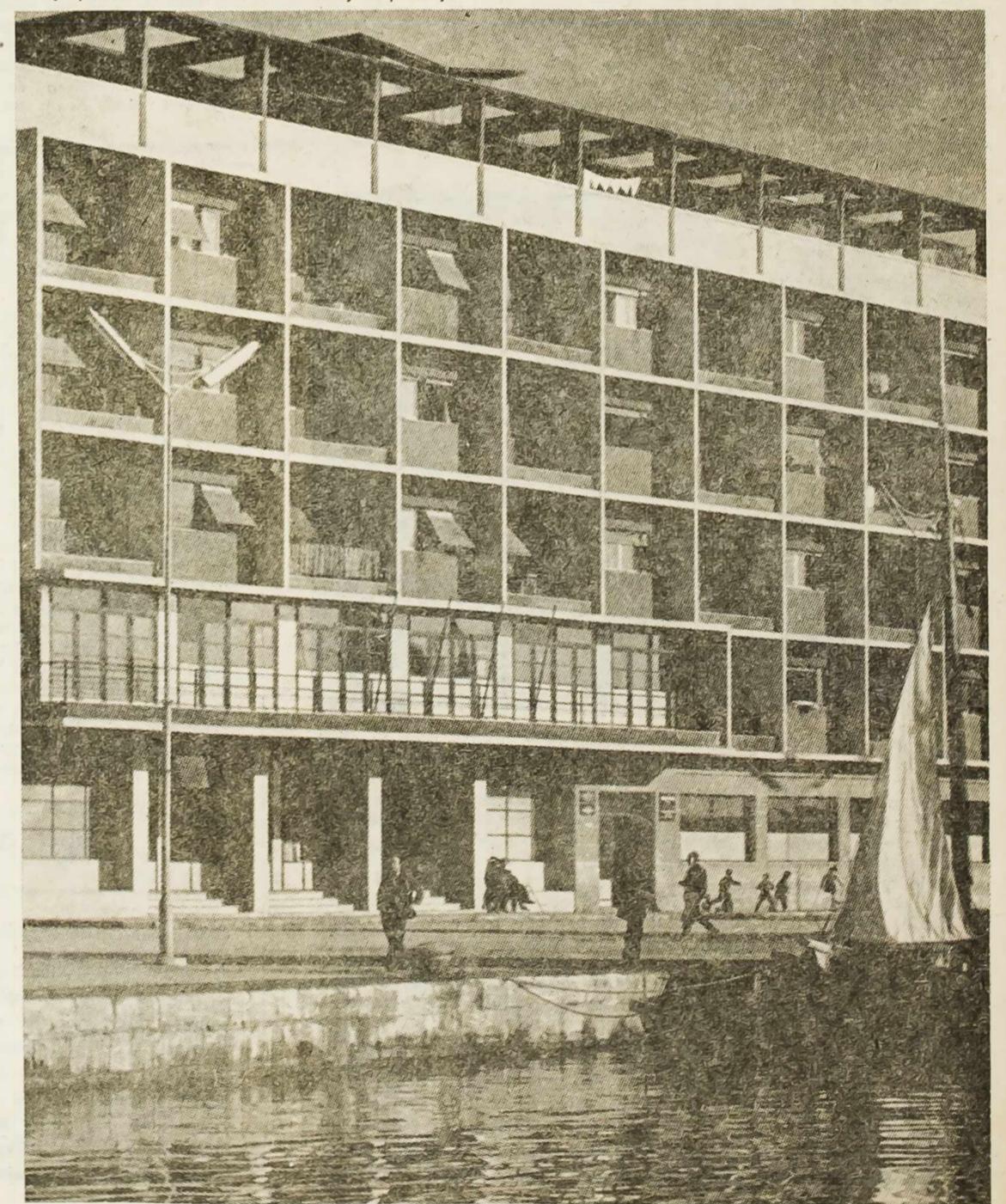
Posljednja vožnja

Nakon stupanja na snagu mjeru o privrednoj reformi u srpnju mjesecu ove godine neto-priliv je nešto ušodjenjem jedinstvenog pariteta dolara za 1250 dinara. Međutim, cijene domaćih proizvoda porasle su za 40 posto, radi čega se poduzeće našlo u nepovoljnem položaju, jer je i dalje moralo vršiti snabdijevanje brodova, iako su cijene bile veće na svjetskom tržištu. Devizna sredstva koja su potrebna za nabavku opreme ne mogu se neograničeno trošiti. Pomorska privreda je i prije privredne reforme poslovala na međunarodnom tržištu, pa se i podvrgavala njegovim zahtjevima ponude i potražnje. Sad je, međutim, nastala velika razlika u cijenama. Zato i brodari stalno naglašavaju potrebu da se i nabavke koje se vrše u zemlji usklade sa svjetskim cijenama ili da se osigura i po žrtvu manjeg priliva devizna.

NIKAD ZASTOJ U PLOVIDBI

Da bi se ipak poduzeće uklopilo u privrednu reformu (a ono je to gotovo već i postiglo), nastoji nači puteve i mogućnosti što bolje afirmacije i jačanja svoje baze. Danas »Slobodna plovidba« raspolaže sa 12 brodova, od čega 7 motornih i 5 »Libertija« sa 49.372 bruto-registrarske tone. U toku ove godine otuđen je jedan »Liberty«, pa se za to sredstva namjerava nabaviti jedan suvremeniji brod.

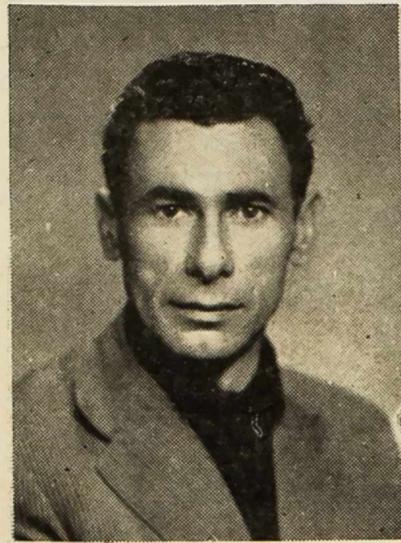
Sto se tiče kadrova, poduzeće je, kao i svu pomorsku privredu, u tome donekle oskudjevalo, osobito u kvalitetnom kadru, iako u posljednje vrijeme postoji sve manje teškoća. Osobito je zadovoljavajuća situacija u kadru strojara na brodovima. Iako je prije bilo situacija da nije bilo ni onolikog broja ljudi koliko je nužno potrebno, ipak nikad nije dozvano do zastoja u plovidbi. U zadnje vrijeme poboljšana su primanja članovima kolektiva. Pa ipak imaju slučajevu odlasku, kako oficira, tako i drugih pomoraca. Razlozi su uglavnom oni koje smo već naveli i koji su općenitog karaktera. U osobnim primanjima ide se za tim da se stane u red naših drugih poduzeća pomorske privrede.

RAZGOVOR S ANTONOM BUKIĆEM, TAJNIKOM OPĆINSKOG ODBORA ZA FIZIČKU KULTURU

KAKVA JE BILA 1965.

Novonastala privredna reforma umnogome je pomjerila i rad sportskih organizacija. S tim u vezi, zamolili smo tajnika Općinskog odbora za fizičku kulturu druga Antu Bukića da nam iznese neke podatke o tome kako su se sportska društva i klubovi uklapili u reformu.

Mozete li nam reći kako su se sportske organizacije uklapile u novonastalu privrednu reformu?

— Bez sumnje, sve sportske organizacije su privrednu reformu shvatile kao nešto progresivno, jer je i fizička kultura jedan dio našeg društvenog uređenja. Neminovoće trebati izvršiti korjenite promjene u svim vidovima aktivnosti, a naročito vodeći računa o racionalnijem korištenju finansijskih sredstava i stvarajući materijalnih rezervi.

Kako stoji s financiranjem sportskih društava?

— Financiranje sportskih organizacija da sada je rješavano na takav način — da je Skupština općine direktno financirala kvalitetni sport, kao što su: nogomet, veslanje i plivanje, dok je ostalu masovnu aktivnost financirao Savez za fizičku kul-

turu iz svojih minimalnih sredstava-dotacija. Neke sportske organizacije su, na primjer, tražile i druge načine finansiranja, kao što su organiziranje raznih takmičenja i sl. No, ta se praksa nije pokazala kao dobra.

Na našoj komuni ima dosta kvalitetnih društava. Tereni su, čini se, najveći problemi. Šta vi mislite o tome šta bi trebalo napraviti da se ti objekti izgrade?

— Kad se govori o kvalitetnom sportu u našem gradu, onda treba imati na umu stanje jugoslavenskog kvalitetnog sporta. Tačno je to da kvalitetni sport iziskuje u prvom redu stručan kadar i, s druge strane, odgovarajuće objekte. Objekat je malo, a i ono što ih posjedujemo maksimalno su iskoristeni. Raspolozivih sredstava za izgradnju objekata nemamo, te bi se u tom pravcu trebale angažirati radne organizacije, koje bi prema svojim mogućnostima stvorile uvjete za masovni oblik sportske aktivnosti, iz čega bi proizlazio i kvalitet.

Koliko bi sredstava trebalo za normalan rad svih društava, računajući i dotacije i investicije?

— Kad govorimo o potrebama za finansijskim sredstvima, onda je na to pitanje teško odgovoriti, a čini mi se da su sadašnja sredstva koja se utroše za fizičku kulturu prilična. Međutim, pitanje je u koje se svrhe veći dio tih sredstava utroši. Za održavanje kvalitete dosadašnja sredstva su prilična, no za masovni sport trebalo bi mnogo više.

Što se pak tiče potrebnih sredstava, za investicije za tu aktivnost bi trebala mnogo veće sredstva, jer bi bilo potrebno izgraditi ili odaprti veći broj objekata.

Recite nam kako bi bilo da se sredstva namijenjena razvoju fizičke kulture slijevaju u Fond SOFK-e i da ona, prema svojim mogućnostima, financira programe klubova?

— Normalno bi bilo da je i do sada financiranje sportskih organizacija vršeno preko Saveza za fizičku kulturu, kao foruma koji vodi opću politiku razvoja fizičke kulture. U idućoj godini to će biti, jer će se sva sredstva koja budu namijenjena

fizičkoj kulturi slijevati na naš žiro-račun i Savez će voditi brigu o raspodjeli. Takvim načinom moći će se vršiti bolja kontrola nad trošenjem, a doći će i do bolje koordinacije rada Saveza s organizacijama i aktivima na terenu.

Postoji li mogućnost i u kojem obujmu da građani sami financiraju dio svojih djelatnosti (isto tako i radne organizacije)?

— Mislim da bi o tom vidu finansiranja trebali razmisliti i politički faktori i same radne organizacije. Jer, ne može nam biti svejedno kakva nam je kvaliteta i kakva nam je masovnost.

Nije li uzrok stagnacije ili neaktivnosti društava i u slabom radu organa upravljanja?

— Može se kazati da u izvjesnom smislu imamo i stagnaciju nekih sportova, a razloga ima dosta. Međutim, postoji i takvih pitanja da uprave klubova-društava odvojeno rješavaju problematiku kluba ili društva.

TOHOLJ PRVAK STK »ŠIBENIK«

Prošlih dana završeno je stoljetničko prvenstvo »Šibenik«. Na prvenstvu je učestvovalo 14 igrača. Prvo mjesto bez ijedne izgubljene partie osvojio je Branko Toholj. Drugo mjesto pripalo je Vuletiću, a treći je Jakšić. Veliko iznenadjenje predstavljala visok plasman veterana Valižića, Andrića, Vulica i mladog Vukšića.

NOGOMET

ODMOR DO 12. SIJEĆNJA

Nogometni »Šibenik« dobili su odmor do 12. siječnja, kada ponovo započinju pripreme za nastavak prvenstva, jer ono počinje već 6. ožujka. Prvi dio priprema odvijat će se u Šibeniku, a završni dio održao bi se u nekom mjestu u okolini Šibenika.

BRANKO BAKMAZ NA PRIPREMAMA REPREZENTACIJE

Desno krilo »Šibenika« Branko Bakmaz pozvan je na zajedničke pripreme omladinske nogometne reprezentacije Jugoslavije koja će se pripremati u Makarskoj za predstojeći turnir UEFA, koji će se naredne godine održati u našoj zemlji.

Ovo je veliki ispit Bakmaza, iako je u toku jesenskog dijela prvenstva Druge lige pokazao dobru formu.

DK

STANJE U KLUBOVIMA I DRUŠTVIMA - STANJE U KLUBOVIMA I DRUŠTVIMA - STANJE U KLUBOVIMA I DRUŠTVIMA

DRAGO PUTNIKOVIĆ, PREDSEDJEDNIK NK »ŠIBENIK«

STANJE DOSTA TEŠKO

S tvarno mi je teško govoriti o NK »Šibeniku«. To je zaista poglavje za sebe. Uprava kluba i igrači svjesni su naših mogućnosti, tj. shvaćaju zadatke privredne reforme i znaju da im jedino preostaje da se u skladu takvih mogućnosti i uokvire. Pojedini građani (kojih je veći broj) opravdano ocjenjuju postojanje kluba.

Upućujem se kojekvaj prijekorima na račun kluba i ljudi koji rade u njemu; kako se ne vide drugi problemi u komuni, kako smo jednostrani, odnosno nedovoljno politički odgovorni. Mogu kazati da to nije istina, jer je činjenica da naši igrači svoje obaveze nisu primili ni za listopad, ni za studeni i prosinac, pošto klupska blagajna nema ni dinara.

Mi se stvarno čudimo kako smo mogli izdržati postojeće stanje i dovesti klub do kraja prvog dijela ove takmičarske sezone. Klub se može rasformirati. Međutim, ja se ne želim naći u takvoj situaciji da ja i uprava, jasno, to učinimo, jer treba voditi računa i o tome da klub djeluje već punih 35 godina, da je u redovima kluba bilo dosta revolucionera, da on odgaja dosta dobroga sportaša i da ima bogatu prošlost, koja je poznata širom zemlje. To je činjenica preko koje se ne može lako preći. Drugo, mi danas imamo više od 5000 vjernih navijača. Tačno je da oni svi ne dolaze na stadion, ali im je, makar sedili i kod kuće pokraj radio-aparata, draga kad čuju rezultat kluba, jer i tada žive s našim uspjesima. Prema tome, i to su simpatizeri našeg kluba.

S obzirom na spomenute probleme mi smo u potpunosti zadovoljni postignutim plasmanom na kraju jesenskog dijela prvenstva Druge lige. Doduše, moglo je biti i bolje. Ali, kad je najviše trebalo zapeti, momčad se našla pred teškim problemima i psihički je bila opterećena, a to je pomrsilo sve planove i želje.

U proletarnjem dijelu nadam se da ćemo postići još veći uspjeh, jer nam program takmičenja više odgovara (igramo jednu utakmicu više kod kuće). Ono što smo propustili u jesenskom dijelu, treba da nadoknadjimo na proljeće, jer nije sve izgubljeno.

Novo rukovodstvo, koje će se uskoro imenovati, imat će teške zadatke. Ali, ukoliko bude sredstava bar onoliko koliko smo ih imali u 1965. godini, a to je najminimalnije, moći će se izgurati ova takmičarska sezona.

Zahvaljujući entuzijastima koji veliki dio svoga slobodnog vremena posvećuju sportu, godina 1965. bila je za naš grad dosta plodna i uspješna. Ta se konstatacija uglavnom odnosi na kvalitetni sport, odnosno na klubove i društva koji su u relativno kratkom periodu polučili dobre rezultate, kao što su košarkaški, plivački i stolnoteniski klub. Tim i sličnim klubovima trebali bismo više pomoći, više se zainte-

resirati za njihovu aktivnost, jer ne bismo trebali zaobratiti, a to nam se često događa, da ne poznamo ni najosnovnije njihove probleme, postignute uspjehe, i tome sl. Naša pažnja, a u izvjesnom trenutku i podrška, daje bezograničnu volju i rukovodcem kadru i sportašima tih klubova, pa oni svojom aktivnošću pridonose još više da se omasovi sport u našem gradu.

ANTE MARENČIĆ, TAJNIK VK »KRKA«

V eslački klub »Krka« spada u red vrhunskih klubova s dugom međunarodnom reputacijom. Ona igra značajnu ulogu u jugoslavenskom vlasničkom sportu. Međutim, zadnjih godina klub kvalitetno opada, jer je interes omladine sve manji. Time je opao i značaj VK »Krke« u vlasničkom sportu, tako da se sada po kvaliteti našla na začelju jugoslavenske ljestvice.

Na to su utjecale mnoge objektivne teškoće uvjetovane slabom aktivnošću da se klub omasovi, iako se tako najbolje mogu odabirati kvalitetni vlasnici koji bi nastavili tradiciju »Krke«. Tim su problemima pridonijeli i slab kvalitet kadrova i odnosa u klubu.

Osnovna politika nove uprave bit će koncentrirana na dovršenje Doma, jer bi to mnogo utjecalo i na masovnost i prijem novih članova. Zbog pomajanja finansijskih sredstava, dom se nije mogao dovršiti i nova uprava će i ubuduće imati velike teškoće da se on dovrši. Ne dovrši li se dom, mi ćemo i dalje imati velike teškoće u vezi s pitanjem srednjivanja odnosa medju vlasnicima, i u trenerima. Nai-m, u klubu djeluju dva trenera, čiji odnosi nisu baš na visini, radi čega se sukobi prenose i na vlasnici. Dade se zaključiti da odate poticje i nedisciplina i indolentnost prema treningu. Na jednom sastanku s vlasnicima, oni su se založili da se ti odnosi srede i zahtijevaju su od uprave da se s tim jednom zauvijek prekine. Smatramo da će se ti zaključci sprovesti u djelu, pa makar jednog od njih i otpustiti.

Jedan veliki problem, koji je skopčan s finansijskim izdaci, je izgradnja splavi, jer se dosadašnja splava nalazi na izmaku i prijeti opasnost da se netko nađe u vodi. Mi se nadamo da ćemo do početka sezone to pitanje uspješno riješiti uz pomoć nekih radnih organizacija.

Što se tiče broja vlasnika, imamo ih svega 20, i to svih kategorija, a nadamo se da će se ponovo aktivirati i mnogi oni koji su se momentalno prestali baviti vlasnjem.

Naše najveće nade su u novim mlađim snagama, koje će za koju godinu zamijeniti starije vlasnike i koji će donositi pobjede svome klubu, gradu i zemlji. To će biti onda kad oni budu imali sve ono što je danas potrebno jednom sportašu! da ima dobre uvjete za rad na vodi i na kopnu.

NIKICA ANDRIĆ, PREDSEDJEDNIK STK »ŠIBENIK«

PROSTORIJE GLAVNI ZADATAK

P state me da kažem koji su planovi u narednoj godini. Odgovor bi bio: ima ih dosta! Ali, mi ćemo se ovde dodatac samo nekim, koji su u narednoj godini najakutniji, i koji će predstavljati daljnji opstanak kluba — koji je nakon nekoliko godina spavanja ponovo započeo starim tradicijama i nakon tri mjeseca djelovanja postigao značajne uspjehe na širenju ove grane sporta.

Nova se uprava svojski i s puno žara zaljila, a to je bilo i potrebno, i prišla radu, jer je nakon ponovnog otvaranja vrata kluba bilo više od 70 pionira i pionirki koji su očekivali da se ta vrata otvore i da im se jednom udovolji da pridu stolu, tj. da svakodnevno preko mreže prebacuju celuloidnu lopticu. Za nju vlasti veliki interes i u nekim osnovnim školama u gradu.

Ti mališani ne primjećuju u kakvim prostorijama vježbaju, da žbuka pada sa zidova i stropa, da na prozorima nema stakla, da je pod u raspadajućem stanju, da se nemaju gdje okupati, itd, itd.

Jučer su u 12 sati radnici kolektiva TLM »Boris Kidrić« u Ražinama prekinuli posao, da bi na svečan način proslavili izvršenje plana za ovu godinu. Planom je bilo predviđeno da se proizvede 25 tisuća tona aluminijskih proizvoda. Ta je količina premašena u ovoj godini za 500 tonu. To je značajan uspjeh, kad se uzme u obzir s kolikim se teškoćama borila ova naša najveća radna organizacija. Druga godina djelovanja integriranog poduzeća zaista se pokazala kao uspješna. U toku ove godine učinjeni su značajni napori u pravcu povećanja proizvodnje i produktivnosti rada. Formirana je posebna tehnološka grupa, zatim studija rada, osnovna priprema i pomoćna priprema rada. Uporedno su vršeni ozbiljni napori za usvajanje najpozljivijih metoda planiranja.

Rezultati koji su postignuti na pragu Nove 1966. godine predstavljaju bolje perspektive. Naime, moguće je u toku 1966. godine ostvariti proizvodnju od 27.000 valjanih i prešanih aluminijskih proizvoda. U odnosu na ovu godinu taj bi porast iznosio oko 8 posto.

Za daljnji porast proizvodnje bit-

Zadatak uprave u Novoj 1966. godini je da se najviše pozabavimo spomenutim pitanjima. Očekujemo i pomoći Fonda za izgradnju sportskih objekata. Treba, naime, uvidjeti potrebe renoviranja prostorija — kako bi one bar donekle udovoljavale normalnom radu. Ako to sve uspije završimo, i naš će takmičarski uspjeh biti odličan.

Koristimo ovu priliku da se zahvalimo sindikalnoj organizaciji i komitetu Saveza omladine tvornice lakiha metalova »Boris Kidrić«, koji su nam pomogli u našem početnom radu. Također zahvaljujemo i Savezu za fizičku kulturu općine, koji nam je pomogao da uspiješno organiziramo pravslavlje 15-godišnje postojanja kluba i ovogodišnje pionirske prvenstvo.

Ja sam za masovnost i za klubove koji žele da svoju aktivnost orijentiraju na one najmlađe, to jest na pionire koji će za koju godinu biti nosioci svih uspjeha. Za to sam da se klubovima koji propadaju pomognem i da ih se digne iz mrtvila.

prisustvovali su predsednik Skupštine općine Jakov Grubišić, predstavnici privrede i društveno-političkih organizacija. Radničko kulturno-umjetničko društvo »Kolo« u pratinji velikog orkestra garnizona JNA Šibenik izvelo je prigodni program, na kraju burno pozdravljen od svih prisutnih.

J. C.

Šta u slučaju rata

Danas, 30. prosinca, održan je u Šibeniku sastanak Izvršnog odbora Općinskog odbora SSRN Šibenik, na kojem se, pored ostalog, raspravljalo i o masovnoj civilnoj obrani u slučaju rata. Na sastanku je usvojen prijedlog da se tom pitanju raspravljaju i plenum Općinskog odbora SSRN, te da se po mjesnim organizacijama i podružnicama, SSRN osnuju odbori za masovnu civilnu obranu, a pri kućnim savjetima da se odrede povjerenici. O ovom obliku aktivnosti članova SSRN umnogome ovisi položaj našeg područja, a posebno grada, u slučaju da u budućnosti dođe do ratnih sukoba. Može se pretpostaviti kakvu bi paniku, uzbunu i štete nanijelo nepoznavanje nekih osnovnih vidova obrane. Zbog toga je usvojen prijedlog da se ovom vidu aktivnosti članova SSRN ubuduće dade konkretniji i masovniji oblik, te da se naročito ukaže na potrebu omasovljene streličake, izvidačke i drugih društveno-političkih organizacija, te sekcija ljudi-zabe, i sl.

BALADA O PJESMI NOĆI I PTICI

Pjesma će naposljetku
da nam glavu smakne
majka nas je gojila
varkama
Glove ne može da izdrži
gorenje
Grudi su premale
bol ne može da se strpa
Tijelo tijelo
smet snijega osunčan
izdat će nas

Prije dolaska
smrti treba opjevati
dosta je zvjezdano praha
u stihovima
treba ukraсти vatru
još još još
treba treba treba vatre
iz mutnog neba
i ne smeta ako je zima tu
Pjesma će nos raskomadati
pa tražili je
u vrelom boku žene
ili nebu

Prah zvjezdani
pada na nas
i zvjezde na čelo
da se uguše
Pruži ruku
gorenje gorenje gorenje
noć može da spasi

Noć treba odbaciti
vidjeti kako umire od istoka
Izici u ranozorje
istoka zaraženjenog
Pustiti snove
da se ohlade

Jadni svijete svakodnevnosti
nemam što ti dati
guši me
guši guši
zadavi
obnovi zapali
uništi udavi
umirati umirati umirati
živiti
pisati pisati pisati

Plava uniforma
i predvečerje
kasarna i kancelarija
Ptica u jorgovanu
nišani nišani nišani
okini okini okini
jorovan se zanjija
Vojničke donesi pticu
Šteta ubih je
bila je prelijepa.

Slobodan Grubač, učitelj

Tvornica lakih metala »Boris Kidrič« — Šibenik, na temelju člana 18. Osnovnog zakona o radnim odnosima i člana 2. Privremene odluke o stupanju radnika na rad u radnu organizaciju

OGLAŠAVA

Uprajnjeno radno mjesto »Šef računovodstva restorana«.

Za popunjavanje radnog mesta dolazi u obzir osoba sa višom stručnom spremom, odnosno sa završenom višom ekonomskom ili njoj ravnom školom i s najmanje 3 godine praktičnog rada na finansijsko-knjigovodstvenim poslovima.

Pokusni rad traje 30 dana.

Osobni dohodak određuje se pravilnikom o raspodjeli osobnih dohodaka.

Rok za podnošenje molbi ostaje otvoren 15 dana od dana objave oglasa.

Molbe s biografijom i opisom dosadašnjih poslova dostaviti kadrovskoj službi radne organizacije.

O rezultatu izbora kandidati će biti obaviješteni.

OD SRIJEDE DO SRIJEDE

KINEMATOGRAFI

TESLA
premijera američkog filma
JACE OD SLAVE — (do 5. I.)

Spanjolski film
LIJEPALA LOLA — (6. — 7. I.)

Francuski film
TRI MUŠKETIARA I DIO — (8.—10. I.)

SIBENIK
premijera njemačko-jugoslavenskog filma
OPROSTAV POSLJEDNJE POGLAVICE II DIO — (do 5. I.)

Premijera američkog filma
PAD RIMSKOG CARSTVA — (8. — 16. I.)

20. APRILA

Premijera španjolskog filma
SAMBA — (do 6. I.)

Premijera zapadnonjemačkog filma
SERENGETI — (7. — 10. I.)

DEŽURNE LJEKARNE

Do 7. I — Centralna — Ulica Boris Kidića.
Od 8. do 14. I — Varaš — Ulica bratstva i jedinstva.

ROĐENI

Jakov, Svetozara i Nevenke Lovrić; Nada Svetozara i Nevenke Lovrić; Mladen, Tomislava i Anke Belaćić; Zlatko, Živka i Marije Lugović; Davor, Tomislava i Vinke Grubišić; Branka, Jere i Mare Čvrličak; Branko, Jere i Mare Čvrličak; Damir, Jose Bičanić i Nedje Bačelić; Duško, Šime i Anke Pavić; Renato, Ante i Božidarke Bergam; Esma, Vinka i

ZDENKE CALETA

Darko, Lazar i Luce Knežić; Zoran, Živka i Ksenije Pe-trović; Robert, Gizele-Dare Tabula; Ljubica, Svetlina i Dragice Budimir; Zvonimir, Vlatka i Ljubice Nakić; Vedrana, Ivana i Marije Hrga; Nada, Šime i Marije Beneta; Denis, Krste i Pavle Perkov; Ljiljana, Josipa i Kotice Grbelja.

VENČANI

Špiro Strunović i Aranka Čorić; Ante Bulić i Zorka Periša; Zdravko Grgurica i Milenka Erceg; Branko Nican i Mladenka Mikelin; Simun Stipulin i Marija Burazer; Ante Juković i Mladinka Vrčić; Slobodan Uzelac i Miranda Petrović i Davor Grgurev i Vladica Martinović.

UMRMLI

Stipe Martinović 56 godina; Mijo Friganović, star 75 godina; Omer Oruč, 51 godinu; Ilija Bešević, star

Starina ribar, poput žreca ponavlja tih dva-tri puta:
»Velika riba — malu guta.«

Nalik na nekog starog sveca,
umjesto ribe sebe peča;
u plitkom jazu s ribom plut. IV

Na isturenouj suroj hridi
svjetionik u nebo gađa.
U nebosklonu gang se vidi —
i mirno plovi jedna lada.
Sva stihija su priča
od noći dobi nešto mlada;
i stari davo lik svoj mijenja
da svoga boga laski gađa.

Ribaru, skupi kosti stare —
u pokoj mora... Zru balidi.
Od kuda smrti kupelj stidi?
Riba umire za svečare.
Grešnik pjeva: »Adio mare...«
iznure grozom u apsidi. V

Na bezazleno more vreba,
dok se Sirena s mirakom roči.
Za brodolome nema neba —
kad oganj ugasne na ploči.

Užute spužve — i koralje
ljepoticom cijena raste;
a neugledne ruke pralje
jednog će dana postat kljaste.

Svaka je riba naša mati,
a dobar susjed Mjesec pjani...
Povjesaće se grandoman...

o mrtvi uzao biljne vlati
Za riblju krv — u ribljoj rani
krivi nisu ni harmonorani.

VI

Pa ipak prođu sve te boli,
kad se na žaru riba peče.
Uz žumlji vind — i zrno soli —
na dvoje se i nebo sijeće —

i sve tegobe se zaborave.
Zatim uz kihot, uz miris joda,
a s onu stranu stare brane —
zašumorit će srce broda.
O, sve je vrelo od promjena
i cireliranih anoda.
Al' šte je krik, a što je moda?

I bog i davo bič su žena,
za kormilare našeg broda;
proizašlih iz slanih voda.

ČUDNA SVADA

Preko svog
malog ekrana
noć se ustremi
na svjetlost dana.
»Što dobra ima
u jednom danu,
kad sve živo
previ
na ranu?«

Dan je pustolov;
živi u nadi
Danom se samo
može da radi.«

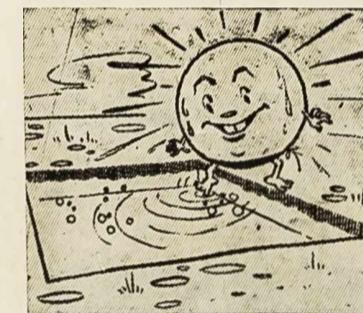
»Ja nisam pustolov!« —
dan se uzbudi.
»Čujete li djeco!
čujete li ljudi!«
Zatim se javi
cvrkutom ptica —
i usput pozdravi
čistače ulica.
U svaki ured
slobodno zađe.
Šapne mornaru,
obodri lade.

Malog pastira
pozdravi zvukom,
tvorničkom radniku
mahne rukom.
Leptiru podari
šarena krila,
nosmije djecu,
jer dan je sila...
Zato se noć
pred njim stidi.
Dan je zbog toga:
da nam se vidi.

Raskršće vjetrova

Dopusti, potoče,
da s tobom skupa
opjevamo
skrivene staze
koje tvojim
bjelucima vode.
Dopusti, vjetre,
da pozdravimo
prvo gnijezdo
prve rode
svito ispod oblaka
s muzikom od vode.

Neka nam bude
dozvoljeno
da svoje male tajne
povjerimo dreveču
i pticama u šumi.
Neka nam bude
dozvoljeno —
da prvi cvjet
pri leptir glumi,
i neka nam
ustajanje
odguguće grlica,
a ne
ubitaci kuršumi:

SAVJET RADNE ZAJEDNICE OPĆINSKOG SUDA ŠIBENIK

raspisuje

N A T J E Č A J

za popunjavanje radnih mesta:

1) DAKTILOGRAFA

2) REFERENTA u kancelariji izvršnog odjela.

Kandidati treba da ispunjavaju opće uvjete iz čl. 19 st. 2. Osnovnog zakona o radnim odnosima i posebne uvjete:

pod 1) završenu osmogodišnju ili potpunu srednju školu sa položenim ispitom za daktilografa I-a klase. U obzir dolaze i daktilografi I-b do III klase;

pod 2) srednju školsku spremu. U obzir dolaze samo muške osobe.

Osobni dohodak po Pravilniku.

Ponude taksirane sa 50 dinara, sa izvodom iz matične knjige rođenih, liječničkom potvrdom o radnoj sposobnosti i dokumentom o kvalifikaciji dostavljaju se Predsjedništvu Općinskog suda Šibenik.

Rok natječaja 15 dana.

Porijeklo ribljih očiju

Ne znam odakle si
ni tko
si ti nepoznata širino
Svako jutro gledam te
to tvoje lice vedro
tužno ili nasmijano
Tvoji koraci lagano se
spuštaju

na moje čelo
U doline mravi su se
naselili još
od pamtičeka
Ja sam bio među
zvjezdama
blještavi mač kojeg
se nitko nije

usudio taknuti
ne znači moju vrstu
koja me dade

— odakle sam potekao
Nitko se ne usudi
pomicati nepoznate znakove
koji su tisućljećima
živjeli netaknuti i
nepoznati

A pismo koje uputih
suncu zašto nestade
izgubi se
Razgovarao sam danima
s bogovima sa Olimpa
i Rimskih brežuljaka
a nisam vjerovao u njih
u natprirodne stvari
U membrani oceana
danima sam tražio
porijeklo — dubine

ribljih očiju
tajne Tavel jezera
Vjekovima sam čekao
da se zvjezde pojave
da me u prati pretvore
Nitko se nije usudio
taknuti nepoznata strujanja
u maglene oblake
zmije otrovnice

A andeli?
i oni pobjegoše
od mene

ne pripadam im — rekoše

prorocima

I tada stadoh u Panove predjele
moleći se zalenim lipama
da mi u pismu
koje nikad ne stiže naslovniku
priočitaju nepoznate rečenice
Sutnja progovori

svojom tišinom
svjetlost obasja moje predjele
a riječi koje mi
vjetar donese plačući
bijše takav da nestadoh
izgubili se u vrevi velegrada

Utonuh u zelenu mahovinu
Ali jutro svojom šutnjom
progovori

Čuh riječi nepoznate
ali dockan
bio sam bez sluta i bez
osjećaja.

Bludnice noći moje

Katkad buntovne nepoznate
i nemirne
a katkad tihe šutljive
zatvorene
To su večeri — noći bludne
To su ruke smilja bodiljike
perače
To su cvjetovi lale i tulipana
To su vječne večeri
cure bludne
To su bludnice
noći moje.

Marko Copić

ODLUKA O PRESTANKU RADA KOMUNALNE BANKE

Skupština općine donijela je odluku o prestanku rada Komunalne banke u Kninu. Pošto ova banka ne ispunjava uvjete, prema novim propisima, za samostalno poslovanje, radi čega je došlo do njezina prijelaza Investiciono-komercijalnoj banki u Splitu, to će dosadašnja Komunalna banka u Kninu djelovati kao istovrata te splitske banke.

JAVNA ZAHVALA

U dubokoj boli povodom smrti našeg dragog supruga i oca

MIRKA MERLAKA

zahvaljujemo svim rođacima, priateljima i znancima, koji su nam pišmeno i usmeno izrazili saučešće, vijenčicima okitili odar, te pokojniku is pratili na vječni počinak.

Ujedno zahvaljujemo Dr-u Vladimиру Doležilu, kao i liječnicima i osoblju kirurskog odjela, koji su učinili sve da nam dragog pokojnika otrgnu iz ruku smrti.

Posebna zahvalnost osoblju i pacijentima ginekološko porodajnog

POKRETNI KINO PRIKAZUJE FILMOVE IZVAN PODRUČJA OPĆINE

Kino-sekacija Centra za obrazovanje, kulturu i informacije u Kninu prikazala je tokom prošle sedmice Hanžekovićev film »Bakonja fra Brne« u Bosanskom Drenovcu, Medarićima, Bribiri i Mor-Polači. Isti film prikazan je na području općine, u Bovičinu Selu.

Izdaje i štampa: Novinsko-izdavačko poduzeće »Stampa« Šibenik

Direktor: MIRKO KNEŽEV